

ఓమ్.

పర బ్రహ్మ జే నమః.

భగవద్భాదరాయణ మహర్షి ప్రణీత

శ్రీమచ్ఛరీరక మీమాంసాశాస్త్రంబునకు

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శంకర భగవత్పాద

విరచిత భాష్యానుసారంబుగ

సకల ముముక్షు జనానంద కరంబగు నటుల

రాయబహదర్ శ్రీమద్వల్లూరి జగన్నాథరావుపంతులు,

ఫెల్లో ఆఫ్ ది యూనివర్సిటీ ఆఫ్ మద్రాసుగారిచే

రచి యిం పఞ్చ దిన

అధికరణార్థ కందమాలా సహిత

బ్రహ్మసూత్రార్థ సంగ్రహము

విశాఖ పట్టణ స్థిత

ప్రింకారదామకుట ముద్రాక్షరశాలయందు

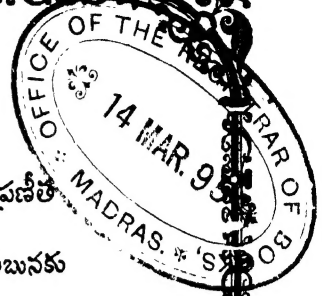
ముద్రింపింపఁ బడియె.

౧౯౯౪ సంవత్సరము నవంబరు నెల.

ALL RIGHTS RESERVED.

VIZAGAPATAM:

Printed by A. VENKATAREDDI, at the S. S. M. Press.

200

ఉ పా డ్దా త ము.

శా॥ శ్రీమాయాశ్రయంఁడై చరాచర జగ త్సృష్టి స్థితి ధ్వంస లీ ।
 త్నామాత్రంబునఁ జేయు నెవ్వఁడు మహాశక్తి జ్ఞతల్ మీర ఋ ।
 క్సామాధర్వ యజుశ్శుతుల్ సులభనిశ్వాసంబు లెవ్వని కా ।
 భూమానందమయు న్నిరామయుని నేముక్త్యర్థిని కౌల్చెదన్॥

మున్ను నాచే రచియింపబడిన శ్రీమదాంధ్రశారీరకమున కిది యనుబంధము. అందు బ్రహ్మసూత్రముల కద్వైతమతానుసారముగఁ జేటతెలుగున వ్యాఖ్య యొసర్చితి. ఇపుడు తత్సారమును సంగ్రహించి సూత్రార్థ కందమాలా సహితముగ ముముక్షులకు నిత్యపారాయణోపయుక్తమగునటులఁ బ్రచురింపఁదలచినాఁడ. శ్రీమద్గీతాది పారాయణమువలె సూత్రపారాయణము నంతగాఁ గానము. తదర్థదురవగాహత్వమె యిందునకుఁ గారణమని నేనెన్నెద. ఈకొఱత నివారించుటకును సర్వసాధారణమతాధారమా బ్రహ్మసూత్రార్థమును నాశక్తికొలఁది దేశభాషను బహుభంగుల వ్యాపింపజేయుటకును, “బ్రహ్మసూత్రసంగ్రహమ” ను పేరిట నీగ్రంథమును రచించితి. ఇందలిపద్యములు పెక్కులాంధ్రశారీరకమున నధికరణశీర్షికలుగ నున్నవియె. వానింబ్రకృతానుసారముగఁ గొంతమార్చి యందలి లోటులఁ బూర్తిపరచి సూత్రార్థస్మృతిదార్ఢ్యమునకై యిందు మరలఁ బ్రచురించెద. ఆంధ్రశారీరకమును ముందు పఠించినవారి కీగ్రంథము మిగులనుపయుక్తము. అట్టివారే దీనికి ముఖ్యాధికారులు. సూత్రపరిష్కృత విషయముమాత్ర మిందుఁ దెలియుఁగాని తదంగములన్నియు విశదములు కావు.

పాదారంభమునఁ దదంతర్గతాధికరణ స్మరణమునకయి ప్రత్యేక పద్యముల రచించినాడ. సూత్రార్థ పద్యరచనయం దీక్రింది నియమముల సాధ్యమగువరకవలంబించినాడః—

ఉ పో ధ్వా త ము.

౧. సూత్రాక్షరములను దద్దిషయ వాక్యార్థమును గూడినదనుక
బద్ధమున నిమిడిచి నిరర్థకపదములఁ బ్రయోగింపకుండుట;
౨. జ్ఞాపక సౌలభ్యమునకై సూత్రార్థమును గండపద్యములలోఁ
గూర్చుట.

౧. శా॥ శ్రీవల్లూరి మహాస్వవాయుండ యజుర్వేదిన్ నియోగిన్ శుచిన్ |
శ్రీవత్సాంకబుధాగ్రగణ్యసుతుండన్ శ్రీమజ్జగన్నాథరా |
ద్భావఖ్యాతుండ సాంప్రదాయికుండ నేపారాశరుండన్ జగ |
జ్జీవబ్రహ్మపదార్థతత్వ విలసజ్జిజ్ఞాస నాకొప్పఁగాన్॥

కం॥ రచియించికందమాలఁగఁ|బ్రచరించితిబ్రహ్మసూత్రవాక్యసుమములన్
రుచిరంబై యీకల్పము| పచరించుంగాత ధాత్రిబ్రహ్మవధిగాన్॥

చం॥ కలియుగ వత్సరాలయిదికన్ జనఁ బంచసహస్ర సంఖ్య యాఁ |
గెలసినసూటయాజికను గ్రీస్తుశకద్విసహస్రసంఖ్యయా |
సల జయనామవత్సరపుటాశ్వయుజంబున నీప్రబంధమున్ |
వెలయఁగఁ జేసితిన్ బొడలువేడ్ర విశాఖనిపట్టణంబునన్॥

కలియుగాది ౧౯౯౫ సం॥ క్రీస్తుశకము ౧౮౯౮ సం॥ అక్టోబరు తేదీ.
జయనామసం॥ ఆశ్వయుజశు ౧౦ జయవారము. విశాఖపట్టణము.

బ్రహ్మసూత్రాగ్రంథము.

ప్రథమాధ్యాయము. ప్రథమపాదము.

కం॥ జిజ్ఞాస్సు జన్మకారణం బ్రహ్మపక శాస్త్రయోనిః బరిత్యార్థినః।
బ్రహ్మేశ్వరసమనంతరం బ్రహ్మాంబరుః బ్రాణాదీప్తివజ్రైన్ గోల్తున్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
౧॥ జిజ్ఞాసాధికరణము.	౧॥ అథాలో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసః	సాధనచతుష్టయ సంపత్త్యనంతరము కర్మఫలము లభిత్వములనియు బ్రహ్మము నిత్యానందస్వరూపమై ప్రాప్యముగనున్న దనియుఁ జెలియును గాన బ్రహ్మవిచారము కర్తవ్యము.	సాధనచతుష్టయోర్ధ్వము। బాధితములు కర్తజన్య ఫలము లటంచున్। బోధమగుఁగానబ్రహ్మవి। శోధకజిజ్ఞాసవలయు శుద్ధులకైల్లన్॥
౨॥ జన్మాద్యస్య యతః	౨॥ జన్మాద్యస్య యతః	ఈప్రపంచమునకు సృష్టినితీ భంగములు జేసినుండికలుగునోయదియెబ్రహ్మము.	ఎవ్వని సంకల్పముచే। నివ్వనజభవాండభాండమింపారంగా। నివ్వటటి పెరిగి లయమగు। నవ్వేదోదితుఁడెబ్రహ్మమాత్మయునువ్వే॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థకందమాట.
3॥ శాస్త్రయోనిత్యాధి॥	3॥ శాస్త్రయోనిత్యాధి॥	సర్వార్థప్రకాశకమయిన వేదమును బుట్టించుటవలన బ్రహ్మము సర్వజ్ఞమును సర్వకారణమును— బండె— శాస్త్రప్రమాణమువలన బ్రహ్మమే జగజ్జనాదికారణము.	విశ్వాగ్రప్రచురముతై! విశ్వవిభాజకములైన వేదము లేన! ర్యేశ్వరునకు లీలాగతి! నిశ్వాసము లట్టివాఁడు నిఖిలజ్ఞుఁడౌ॥ సగుణాత్మకమగుబ్రహ్మము! జగదుదయస్థితివిగాళజనకంబనుచున్! నిగమప్రమాణపుంజం! (క్రుత్॥ బగణేతముగ నుడువు నిలువ వనుమానో భువనోత్పత్తిస్థితి లయః! (1) భవమై సర్వజ్ఞమైన బ్రహ్మము కలదం! చవగమ్యమగు నిగమముల! నవిషడ్విధలింగముల సమన్వితములుగాన్॥
౪. సమన్వయాధికరణము.	౪॥ తత్త్వసమన్వయోత్॥	(బ్రహ్మమునకుశాస్త్రప్రమాణకత్వము లేదనుమాట యయత్కము. పడ్విధలింగములచే శాస్త్రమును జక్కగానన్వయించుటవలనఁ బూర్వోక్త లక్షణములు గల బ్రహ్మము శాస్త్రప్రమాణము కలదని తెలియవచ్చును.	

(1) కారణము.

ఈక్షత్యధి క
రణము.

౫॥ ఈక్షతేర్వాశబ్దం.

౬॥ గౌణశ్చేనాత్మశ
బ్దాత్॥

౭॥ తస్మిన్మో
క్షోపదేశాత్॥

ఒండె— బ్రహ్మమునకు శాస్త్రప్ర
మాణకత్యము లేదనుమాట యయుక్త
ము. వేదాంతతాత్పర్యనిశ్చయమువలన న
ఖండమగు బ్రహ్మము శాస్త్రప్రమాణము
కలదని తెలియవచ్చును

సాంఖ్యపరికల్పితమగు ప్రధానము జ
గతారణముకాదు; అజగతారణము
నక్షీణము “తద్దైక్షితే” త్యాది శ్రుతియం
దుఁ జెప్పఁబడి యుండుటవలనఁ బ్రధాన
ము వేదశబ్దావాచ్యము.

ఈక్షత్యత్యమాపచారికమంటవేని శ్రు
తియందు, అనేనజీవేనాత్మనా’ యని యా
త్మశబ్దప్రయోగ ముండుటవలన నది సంభ
వింపదు.

సత్వదార్థమందభేదజ్ఞానము కలవానికి
మోక్షపాప్తియగునని “అధసంపత్త్యే”

సత్యము జ్ఞానమనంతము!
నిత్యము నిష్కల్యమును నిరుపాధికమున్!
(౧) శ్రుత్యుదితము నైకాత్మ్యే!
ప్రత్యయసారము నఖండవస్తువును కేవలము

ఈక్షత్యాదికవిశ్వం!
నిక్షీతమై సృష్టియగుట; నిక్షణకృతికిన్!
మోక్షముగలుగుట; నుపుడు!
సాక్షింబొందుటను; సత్తశబ్దంబగునే॥
౫। ౭। ౯ సూ॥

(౧) శ్రుతి- ఉత్ - ఇతం.

బ్రహ్మ సూ తార్థ సంగ్రహము.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
		యనుచో నుపదేశింపబడుటవలన నా త్త శబ్దమచేతనమగు ప్రధానపరము కాఁ జాలదు.	
	౮॥ హేయ త్యావచ నాచ్చ॥	సచ్చబ్దివాచ్యము హేయముగాఁ జెప్పబడకపోవుటవలనను, అది ప్రధానము కాఁజాలదు.	
	౯॥ స్వాప్యయాత్ ॥	సచ్చబ్ది సమానార్థకమగు నాత్మ యందు జీవునకు సుషుప్త్యవస్థలో లయము కలుగుచుండుటవలన సచ్చబ్ది వాచ్యము ప్రధానముకాఁజాలదు.	
	౧౦॥ గతిసామాన్యత్వే	జగత్కారణావబోధక శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు సమాన భావము కలిగి త్వర్యమునకు సమాన భావము కలిగి	శ్రుతిగతిసమత్వేన శ్వేతా శ్వేతరోపనిషత్తునందు సద్వాచ్యంజే!

శ్రీతత్వైయంటన్, దక్షే!
యతవిసరామి, బరుడెఱగదారంభకుడౌ॥

౮, ౧౦, ౧౧ సూ॥

యండుటవలనఁ బ్రధానము జగత్కార
ముకాదు.

సర్వజ్ఞుమగు బ్రహ్మే జగత్కారణ
మని శ్లోతాశ్వతరమున వివరింపబడుటచే న
చేతనమగు ప్రధానము జగత్కారణము
కాదు.

౧౧॥ శ్రీతత్వైవ॥

౬॥ ఆనందమయా
ధి॥

౧౨॥ ఆనందమయోభ్యా
సాత్॥

వృత్తికారము—
ఆనందశబ్దము పరమాత్మ పరముగాఁ
దైత్తి రీయమునఁ బలుమారు ప్రయోగింపఁ
బడియుండుటవలన “అన్యోంతర ఆత్మా
నందమయః” అనుచో నానందమయశబ్ద
వాచ్యుండు పరమాత్మయే.

శంకరాక్షము.

తైత్తి రీయమైన బ్రహ్మ పదమునకు మ
రల మరలఁ బ్రయోగ ముండుటవలన నా
నందమయ వాక్యమున నున్న “బ్రహ్మపు

ఆనంద ప్రచురుండై!
యానందప్రదుఁడు నాగ భృతింగల యా!
యానందవాక్యబోధితం! (చేన్॥
దానందమయుండు పరుండై యభ్యాసము
౧౨, ౧౩, ౧౪ సూ॥

తుచ్ఛాన్యమయ ప్రభృతి ప
రిచ్ఛిన్నము గాక వర తురీయాత్మ కమై!
సచ్చిద్బద్ధోత్థితమా!
పుచ్ఛ బ్రహ్మ మృఖండ పూర్ణంబరయన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాట.
	<p>౧౩॥ వికారశబ్దాస్తేతి చేన్నపాచుర్యాత్</p>	<p>చ్చం ప్రతిష్ఠా" యనుచో బ్రహ్మ శబ్ద వా చ్యము స్వప్రధానమేకాని యది యానంద మయున కవయవము కాదు.</p> <p>వృ॥ వికారార్థము నిచ్చు మయబ్రహ్మత్వే య ప్రయోగ ముండుటవలన నానందమ యుండు పరమాత్మ కాడంటివేని నది సరికాదు; మయబ్రహ్మత్వయమిచట బాహు ర్భాగ బోధకము.</p> <p>శం॥ శుశ్రియం దవయవార్థము నిచ్చు పుచ్చశబ్దప్రయోగ ముండుటవలన బ్రహ్మ ము స్వప్రధానము కాదంటివేని నది స రికాదు; పుచ్చశబ్దమిచట బుచ్చసదృశమ</p>	

౧౪॥ తదేతువ్యపదేశా

చ్చ॥

గు నారారపరముగాఁ దరుమఁ బ్రయో
గింపఁజేయున్నది.

వ్య॥ బ్రహ్మమానందప్రదమని “ఏష
హ్యైవానందయాతి” యను శ్రుతి తెలుపు
చుండుటవలనను మయత్ప్రత్యయము పొ
చుర్యపరమే॥

శ్లో॥ బ్రహ్మపుచ్చమనువాక్యమందుఁ
బ్రతిపాదింపఁబడిన బ్రహ్మము సమస్త వి
కారజాతమునకు హేతువుగా “ఇదగ్ం
సర్వమస్యజత ” యను శ్రుతి తెలుపుచుం
డుటవలనను బ్రహ్మము స్వప్రధానమే.

౧౫॥ మాంత్రోవర్తికమే
వచగీయతే॥

వ్య॥ “సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ”
యనుమంత్రోక్తరమూలచేఁ బ్రతిపాదింపఁ
బడిన వస్తువే “అన్యోన్యతర ఆత్మానంద
మయః” అను బ్రాహ్మణమందును గాన
ము చేయఁబడియున్నది. ఈ హేతువున

మంత్ర బ్రాహ్మణములు సమ

తంత్రము, వితరుండు సృష్టిదత్తండు,
మంత్రితరుండు, దత్తాత్రీ (భిన్నా
తంత్రగము జడము, శ్రుతియనెఁ దత్త్వో
గంబున్॥

౧౫, ౧౬, ౧౭, ౧౮, ౧౯ సూ॥

బ్రహ్మ సూత్రాంత్య సంగ్రహము.

౪

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
		<p>లగఁగూడ నానందమయుఁడు పరమాత్మయే.</p> <p>శం “బ్రహ్మవిదాప్రీతి పరం” అను మంత్రాక్షరములయందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడిన వస్తుకే “బ్రహ్మపుచ్చం ప్రతిష్ఠా” యను బ్రాహ్మణమందును గానము చేయఁబడి యున్నది. ఇందువలనఁ గూడ బ్రహ్మము స్వప్రధానమే.</p>	
౧౬ శేషరోసుపపత్తేః		<p>వృ జగత్సృష్టృత్వాదికము జీవునకు పపన్నము కాకపోవుటవలన బ్రహ్మేతరుఁడగు జీవుఁ డానందమయ శబ్దవాచ్యుఁడు కాఁడు.</p>	

౧౭॥ భేదవ్యవచేశాచ్చ

•

౧౮॥ కామాచ్చ నాను
మానాపేక్షా॥

శం॥ జగత్ప్రక్షృత్యాది భర్తములు
బ్రహ్మేతరుడగు నానందమయున కనఁ
గా జీవున కుపదరించకపోవుటవలన వాఁ
డీప్రకరణ ప్రతిపాద్యుఁడు కాఁడు.

వృ॥ జీవుఁ డానందమయుని కంటె భి
న్నుఁడుగాఁ జెప్పఁబడి యుండుటవలనను,
ఆనందమయుఁడు జీవుఁడు కాఁడు.

శం॥ ఆనందమయుఁడు పరమాత్మకం
తె భిన్నుఁడుగాఁ జెప్పఁబడి యుండుటవ
లనను వాఁడు పరమాత్మ కాఁడు.

వృ॥ జగత్కారణముగా నిందు వివ
క్షింపఁబడిన యానందమయ పదార్థము
సంకల్పించినట్లు “సోకామయతే”త్యాది
వాక్యమునఁ జెప్పఁబడుటవలన నాకారణ
ము ప్రధానము కాదు.

శం॥ భృగువల్లియం దానంద శబ్దమా

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము-	అధికరణార్థ కండమాల.
	౧౯॥ అస్మి స్మస్యచ తద్యోగం శాస్తి॥	<p>త్రప్రయోగ ముండుటవలనను, అనందమయండు బ్రహ్మమని యూహింపవకాశము లేదు.</p> <p>వృ॥ ఈ యానందమయ ప్రకరణమందానందమయ విషయకజ్ఞానముగల జీవున కానందమయనితో సంయోగమును శాస్త్రము విధింపుచున్నది.</p> <p>శం॥ పుచ్చబ్రహ్మమందానందమయునీకీ దాదాత్వమును శాస్త్రము విధింపుచున్నది.</p>	
౨॥ అంతరధి॥	౨౦॥ అంత స్తద్ధర్మోపదేశాత్॥	<p>అత్యుచితమధ్యవర్తీకీ బరమేశ్వరధర్మచులున్నట్లు చెప్పఁబడుటవలన వాఁడు పరమేశ్వరుండే.</p>	<p>నేత్రాదిత్యాంతరుండై నూత్రాత్మగుణప్రయుక్తి శోభిలు నా చి॥ న్నాతు హిరణ్యశశు సు ।</p>

౧౧॥ భేదవ్యవహారాచ న్యః॥	అంతర్ముఖ బ్రాహ్మణమున భేదము గాఁ జెప్పబడియుండుటవలనను, పూర్వ మండలాభిమాన దేవతకంటె పొరబడెయి వుండుండన్యుండు.	గాత్ర సురితు సూర్యభిన్నుఁ గను మీశుని ౨౦, ౨౧ సూ॥ (గాన్ ౪)	౧౧
౧౨॥ అకాశాధి॥	“అస్య లోకస్య కారతిరిత్యాకాశ ఇతి” యనుచో సర్వ భూతోత్పత్తి లయాది బ్రహ్మలక్షణము లాకాశమునకుఁ జెప్పఁబ డుటవలన నాకాశశబ్దవాచ్యమిచటఁ బర బ్రహ్మ మే కాని భూతాకాశము కాదు.	లోకోత్పత్తి వినాశము। లేకతమునఁ గలుగుచున్న వేషేనుభూతం। బేకాశ్రయమన్నిటకా। యాకాశపద ప్రతీతుఁ డాత్మయే చూడన్॥	
౧౩॥ అపదీప పాణి॥	పూర్వసూత్రోదాహృత బ్రహ్మలింగ ములే “కతమాసాదేవతేతి-పాణిణి” యనుచోఁ బాణిమునకుఁగూడఁ జెప్పఁబ డుటవలనఁ బాణిశబ్దవాచ్యము బ్రహ్మ మే కాని పాణివాయువు కాదు.	ఎందుండి యుద్దమింపుచు। నెందును భూతంబు లుపరమించును జేసిన్। జెందును జీవుండు సుప్తిన్। బొందిననలపాణిశబ్దబోధ్యము పరుఁడే॥	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౦॥ జ్యోతిరభి॥	౨౪॥ జ్యోతిర్చరణాభి ధానాత్॥	“త్రిపాదస్యామృతంచవి” యను వాక్యమున బ్రహ్మమునకుఁ బాదత్రయాభిధానముండుటవలనను, అబ్రహ్మమునకే “పరోద్దివోజ్యోతిర్దైవ్యతే” యను ప్రకృతవాక్యమున ద్యులోక సంబంధరూపమగు ప్రత్యభిజ్ఞానముండుటవలనను, జ్యోతిశ్శబ్దవాచ్యము బ్రహ్మముగాని పాక్షికతజ్యోతిస్సుకాదు-	పాదత్రితయము దివిగాఁ బాదంబేకంబు భూతృణాతికతతిగా. నేదీప్తికొదపు నదియె యీ । సూదితమిచ్చి ద్యుశబ్దయోగము వలనన్।
	౨౫॥ ఛందోభిధానా న్మేతిచేన్ను, తథా జ్యోర్వణిగదాశ్చ థావేదర్శనమ్॥	శ్రుతి గాయత్రీచ్ఛందస్సును జెప్పుటవలనఁ బ్రకరణ ప్రతిపాద్యము బ్రహ్మము కాదంటివేని నది సరికాదు. ఏలననగా, గాయత్రీభిన్న ఛందోద్వారమున గాయత్ర్యవచ్చిన్న బ్రహ్మ పాసనము చేప్పబ	చేతోర్వణిగదంబున! భూతాదిక పాదమాప్రబోధోపగతిన్! శ్రోత్యోపదేశభేద! భ్యాతివిరోధంబు తేమి నది బ్రహ్మంజే॥ ౨౫, ౨౬, ౨౭ సూ॥

డినది; ఉపాధిద్యారముగానేకదా శ్రీ
త్యంతరమందును బ్రహ్మాపాసనముతెలి
యవచ్చుచున్నది.

అర్థాంతరము:—గాయత్రివలెనె బ్ర
హ్మమునకుఁ జతుష్పదగుణసామ్యముందు
టవలన, నేగాయత్రీ శబ్దమూలముగ బ్ర
హ్మమునందుఁ జిత్తసమర్పణము బోధిం
పఁబడెనో యోగాయత్రీ శబ్దముచేఁ బూ
ర్యవాక్యమున బ్రహ్మమే నిర్దేశింపఁబడి
యందుటచేఁ బ్రకరణ ప్రతిపాద్యము
గాయత్రీప్రపంచస్స కాదు. ఇటులనేకదా
ఛందోభిధాయకములగు శబ్దములు సం
ఖ్యాసామ్యమునుబట్టి శ్రీత్యంతరమున న
న్యాయము నిచ్చుచున్నటుల దృశ్యములగు
చున్నవి.

౨౬॥ భూతాదిపాదవ్య

భూతాదులు గాయత్రికంశమను నిర్దేశ

బ్రహ్మసూత్రార్థసంగ్రహము.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాళి.
	పదేశోపపత్తేనై వమ్॥	శము సందర్శించుటవలన నూడఁ దైవ కారము గాయత్రిశబ్దము బ్రహ్మబోధ కమే.	
	అలి॥ ఉపదేశశభేదాన్నై తిభే న్నోభయస్తి న్నస్యవిరోధాత్॥	“దైవి, దివ్య” అను సప్తకు పంచమ వి భక్త్యంత శబ్దోపదేశ భేదమువలన గా యత్రివాక్యమందు నిశ్చేదింపఁబడిన వస్తు వు జ్యోతిరావ్యక్తమందాకాంతింపఁబడలే దంటివేని నతి సరికాదు. ఏలననఁగా నీ యభయోపదేశములయందును విరోధ ములేదు.	
అ॥ ఇంద్రప్రాణా	అ॥ పాణిస్తథానుగ మాత్॥	“పాణిస్తే ప్రక్షాత్తా” యనుచోఁ బాణిశబ్దము బ్రహ్మపరముగా వాక్యస్వ	ఏనియుపాసనము సురా పాన శ్లేయాద్యధునులఁ బాపు న్నడి నాఁ
ధి॥			

పాణింజె ప్రజ్ఞానాత్మ యుఁ
నానందంబజరమమృతమా యువుంజలపనన్॥
అధ్యాత్మిక సంగంధముఁ
హృద్యంతై బహుళమగుట నిందానన్
బోధ్యంబుగాదు, మఱియొన్ (యిటన్)
సాధ్యము స్యాత్మోపరిక్తి కాస్త్రజ్ఞులక్ష్యన్॥

౨౯॥ ౩౦॥ ౩౧॥

చన్ద్రయ ముండుటవలన నది పాణివా
యుపరము కాదు.

ఉపదేశకుండగు నిందున్ బ్ర స్వస్య రూ
పధ్యానము బోధించుటవలనఁ బా
ణ్యబ్రహ్మచట బ్రహ్మవాచకము కాదంటి
చేసి నదికాదు; నీలననఁగా నీశ్వరప్రకర
ణమందుఁ బ్రత్యేగాత్మ ధర కథన బాహు
ళ్యము కలదు గావునఁ బాణిపదముండదదే
వతావరము కాదు.

కాస్త్రమందుఁ జెప్పఁబడిన రీతిని స్యా
త్మయే పరమాత్మ యని యిందుగఁడు తె
లిసినవారొడగుటచే వాని జేతుని యుపదేశ
మువలనై యిందుగఁగిచే "మామేవ విజానీ
హి" యని జేయఁబడిన స్యాత్మోపదేశ
మును, ఉపపత్తి కలదగుచున్నది.

జీవముఖ్యపాణిములక యుపపన్న

౨౯॥ నవత్వ రాత్మోప
దేశకాదితీచే దధ్యాత్మ
త్వ సంగంధ భూ
మాహ్యస్మిన్॥

౩౦॥ కాస్త్ర దృష్ట్యా
మాపదేశా తామ
కేదవత్॥

౩౧॥ జీవముఖ్యపాణి

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ శందమాలు.
	<p>లింగాన్వేషణేనోపాసా త్రైవిధ్యా దాత్రితత్వా దిహ తద్యోగాత్॥</p>	<p>ములగు ధర్మములు శ్రుతియందుఁ జెప్పఁబడుటవలనఁ బ్రాణపదవాచ్యము బ్రహ్మము కాదంటివేసి నది సరికాదు. ఏలననగా, (౧) పూర్వ పక్షీవాదము నిజమైనచో నొక్కటే ప్రకరణముగఁ ద్రివిధోపాసనములు బోధించినట్లుగును; (౨) పాణి శబ్దము బ్రహ్మ పరముగా శ్రుత్యంతరమునఁ గూడఁ బరిగ్రహింపఁబడి యున్నది; (౩) ఈప్రకరణమందు శ్రుత్యంతరమందు వలెనే పాణిమునకు బ్రహ్మలింగములు చెప్పఁబడియున్నవి. కావునఁ బ్రాణపదవాచ్యము శీవముఖ్య పాణిములలో నెదియుండు.</p>	<p>జీవుఁడు ముఖ్యపాణిముఁగా వల దలపాణిశబ్దగతిర లు; పాసా త్రైవిధ్యముచే, వేటొకఁ తావున ని టై యుంటు; నిటను దత్త్యోగము (చేక॥</p>
		<p>ఓం తత్సత్.</p>	

బ్రహ్మ సూత్రార్థ సం గ్రహ ము.

ప్రథమాధ్యాయము. ద్వితీయపాదము.

కం॥ సర్వవిగమప్రసేద్యుని సర్వాత్మను హృద్భవహృదిశాయినీ నేత్రాం॥
తర్వరి సంతరాత్మ సు॥ పర్వేద్యునదృశ్యుఁ గొల్తు వైశ్వానరునిన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧॥ సర్వత్ర ప్రసేద్యోప ద్యధి॥	౧॥ సర్వత్ర ప్రసేద్యోప దేశాత్॥	సమస్త వేదాంతములయందును బ్రహ్మ మే జగత్కారణమని ప్రసేద్యముగా నుప దేశింపఁబడి యుండుటవలన “తజ్జలానితి శాంతక్షపాసీతే” త్యాది వాక్యమున మ నోమయత్వాది ధర్మములచే నుపాస్యం డుగా వర్తింపఁబడినవాఁడు పరమాత్మ యేకాని శారీరుఁడు కాఁడు.	“సర్వంభర్త్విదమ”ను శ్రుతి సర్వేశ్వర పరమ, కాక శారీరునకున్! నిర్వాహమగునై తజ్జల! తోర్విజ్ఞాయస్తస్త్వ ముఖ గుణోన్మతీదలఁ (చన్) ౧, ౨, ౩ సూ॥
౨॥ వివక్షితగుణోపప		శ్రుత్యుక్తములగు సత్యసతకల్పత్వాది	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంఖ్యా తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	తైత్తి॥	గుణములు బ్రహ్మమున కుపపన్నములగు చుండుటవలన నివట బ్రహ్మమే యుపాస్యము.	
౩॥ అనుపపత్తేను నశా నీరః॥	వివక్షిత గుణములు జీవున కుపపన్నములు కాకుండుటవలన నిశ్చయముగా వాండుపాస్యండు కాండు.		
౪॥ కర్కరక్రమ్య ప్యపదే శాచ్చ॥	మనోమయత్వాది గుణకుని బ్రాహ్మ్యముగాను శారీరుని బ్రాహ్మ్యముగాను శ్రుతితైలుపుచుండుటవలనను శారీరుండు పాస్యండు కాండు.		శారీరుండు పాస్యండు కాండు దారుణాక్షిగఁ గర్కరక్రమ్య తాత్పర్యముచే॥ నారయ శబ్దవిశేషము॥ నీరీతి నైస్త్వ త్వియం గూడనిరవోందుటచేన్॥
౫॥ శబ్దవిశేషాత్॥	“అయమంతరాత్మన్ పురుషో హిరన్యాయః” అనుచో సప్తమ్యంత ప్రథమాం		౪, ౫, ౬ సూ॥

తపదభేద ముండుటవలన సుపాస్కుడగు
మనోమయత్వాది గుణకుండు పాసకుడగు
గు శారీరునికంటె నస్కుడు.

౧॥ స్మృతేచ్ఛ॥

“ఈశ్వరస్మర్యభూతానా” మిత్యాది
స్మృతివాక్యమేమువలన గూడ జీవేశ్వరులు
భిన్నులు.

౨॥ అర్చకాక స్మృత
ద్యౌపదేశకాచ్యనేతి
చే స్మృ, నిచాయ్య
త్వా దేవం వ్యోమ
వచ్ఛ॥

విషమమితాత్మానస్తోదయోః* అణి
యాచ్యం వ్రాహ్మణ్యం* అనుమానము
నుపాసనకలనానాశ్చయత్వాత్మాణ్య
స్మృములు జెప్పబడుటవలన వాచ్యభృ
రుండు కాండంబిచ్చెని నది సరికాదు.
అననగా సర్వగతమగు నాకాశమునకువ
లెనె యుపాధినిబట్టి పరిచ్ఛిన్నాయతన
త్వాత్మాణ్యములు సత్తిచునని యొచ్చిం
పదగియున్నది.

అత్యైకోజ్ఞీయస్త్వసు!
కల్పన సర్వగతమైన భిన్నానకువలెన్!
బాల్యగ (1) నిచాయ్య మాత్మకం!
గీల్పడదనుభవము నిహతకల్పిషుం డగుటన్॥
౨, ౩ సూ॥

(1) యోజనీయము.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧॥ సంభోగపాప్తి రి తిచే న్నుచైశ్చాత్.		సర్వపాశీహృదయసంబంధముచే నీ శ్వరునకు సుఖదుఃఖాచ్యుతుభవము ప్రస క్తింబునంటివేని నట్లు కాదు. ఏలననగా సపహతపాప్తత్వాది జీవవిరుద్ధధర్మ విశే షమీశ్వరునకుఁ గలదు.	
౨॥ అత్తృధి॥ ౯॥ అత్తా చరాచర గ్ర హణాత్ ॥		కథవల్లయం దుపదేశింపఁబడిన “ఓద నోపనేచన” వ్యాపారకర్త, సావరజంక మాత్యక ప్రపంచభక్షకుఁడనఁబడుటవల న వాఁడు పరమేశ్వరుఁడేకాని జీవుఁడు కాఁడ.	ఓదనము చరాచర చయః। మోదన సంసార వస్తువోగి మృత్యువే నాదటం గొను భూతంబున। (గా కాదరువాత్మయే ప్రకరణసారకర్మము చేసె। ౯, ౧౦ సూ॥
	౧౦॥ ప్రకరణాచ్చ॥	ఇది బ్రహ్మవిషయక ప్రకరణమగుటవ లనఁ గూడ నివట భక్షకుఁడుఁగాఁ జెప్పఁ బడినవాఁడు పరమేశ్వరుఁడే॥	

౩॥ గుహాధి॥

౧౧॥ గుహాం ప్రవిష్టా
వాత్సాహి తద్ధి
ర్మనాత్॥

కతవల్లియందు హృదయగుహాప్రవిష్ట
లుగాఁ జెప్పబడినవారు జీవాత్మ పరమా
త్మలుగాని బుద్ధిజీవులుకారు. ఏలననఁగా
వారిరువురకే గుహాద్రవేశము శుచుల
యందు బోధింపఁబడియున్నది.

హృదయగుహాంతరస్థానము!
సదనముగాఁ గల్గి కర్త జనితభలములన్!
మెదవెడె వస్తుద్వంద్వము!
గద జీవేశ్వరులు గంత్యగంతవ్యతలన్॥

౧౧, ౧౨ పూ॥

౧౨॥ విశేషతాచ్చ॥

శ్రుతియందలి గంత్యగంతవ్యాది లింగ
ములకేఁగూడ జీవాత్మ పరమాత్మలే ప్రక
రణప్రతిపాదుల.

౪॥ అంతరాధి॥

౧౩॥ అంతరకుపవత్తే॥

“యఏషోక్షిణి పురుషోద్భవ్యతే” అను
హా నక్ష్యోంతరపురుషుఁడు పరమాత్మ యే,
ఏలననఁగా శ్రుతిక్త ధర్మ ములతనకేయ
ప్రపన్నము లగుచున్నవిగాని ప్రతిబింబ, వి
జ్ఞానాత్మ, దేవతాత్మ ల కుపపన్నము ల
గుటలేదు.

అక్షిప్రద్యశ్యపురుషం!
డక్షరుఁ డమృతుండు సభయుఁ డాత్మ యు
సాక్షాత్ప్రతిబింబాది వి । (గానన్)
లక్షణంజై వెలయునతఁడులలిప్రహంజే॥

౧౪॥ స్థానాది వ్యవశే

పరమేశ్వరునకు నివాసనామరూపము

స్థానోన్మామ సురూపా!

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కంఠమాల.
<p>శాచ్చ॥</p> <p>౧౫॥ సుఖ విశిష్టాభిధానాదేవచ॥</p>	<p>శాచ్చ॥</p> <p>౧౫॥ సుఖ విశిష్టాభిధానాదేవచ॥</p>	<p>లు శ్రీత్యంతరమునఁగూడ సుపదేశింపఁబడియుండుటచే నిచట నత్యంతరుండు పరమాత్మయే.</p> <p>“పాణిణోబ్రహ్మ - కం బ్రహ్మ” యని యత్యంతరపురుషునకు సుఖప్రయుక్తత్వము చెప్పఁబడుటవలనఁగూడ నతఁడు పరమేశ్వరుండే.</p>	<p>దానాన్యశ్రీతులునుంటఁ దత్సృఖయుక్తాభ్యాన శ్రీవిద్యత్యభి॥</p> <p>ధానముల నక్షీగతుండు తద్రూప్యంచే॥</p> <p>౧౪, ౧౫, ౧౬ సూ॥</p>
<p>౧౬॥ శ్రీతోపనిషత్సంగత్యభిధానాచ్చ॥</p>	<p>౧౬॥ శ్రీతోపనిషత్సంగత్యభిధానాచ్చ॥</p>	<p>వేదాంతరహస్యవేత్త కేయుత్తమగతి కలుగునో యదియొ గతి యీయత్యంతరపురుషవిదునకును గలుగునని తెలుపఁబడుటచే నత్యంతర పురుషుండు పరమేశ్వరుండే.</p>	

<p>౧౭ అనవస్థితే రసం భవాప్య నేతరమ్ </p>	<p>ప్రతిపిందాత్మకు నేత్రమున నియతస్థి తిలేకుండుటవలనను శుభ్రత్వం ధర్మములు వానికిఁగాని విజ్ఞానాత్మ దేవాత్మలకుఁగా ని లేకుండుటవలనను, అత్యంతర పురుషుఁ డీయాత్మలలో నెవ్వఁడును గాఁడు.</p>	<p>ప్రతిపింద జీవసూర్యులు। ప్రతిపాదితులిచటఁగారు పట్టినవిపన్। ప్రతిపిందకునవస్థితి। నితరున్ శుభ్రత్వం ధర్మహీనులుగానన్ </p>
<p>౧౮ అంతర్యామ్యధి దైవాదిషు తద్ర వ్యవదేశాత్ </p>	<p>అధిదైవాధిలోకాదులయం దంతర్యా మిగానున్నవానికి బ్రహ్మధర్మములు యె వ్వఁబడుటచే వాఁడు పరమేశ్వరుఁడే; అం తయెకాని దేవతాత్మయొండె సిద్ధయోగి యొండె కాఁడు.</p>	<p>సాంతములగు ధూతాదులు। నంతరుండై వానికి స్మియామకుండౌ ధీ। మంతుఁడు శ్రీమంతుఁడు స। (సుప్తే)। ర్వాంతర్యామ్యమృతుఁడు పరమాత్మయ అధిదైవాధ్యాత్మాదుః। నధిగతుండైయన్నపురుషుఁడన్యతాత్మజ్య ప్రధితుండీద్యశపరమా।</p>
<p>౧౯ నవస్థారమతద త్వాభిలాషాత్ </p>	<p>సాంఖ్యస్మృతి ప్రతిపాద్యమైన ప్రధా నమంతర్యామి కాఁజాలదు. ఏలననగాఁ</p>	<p>త్వధర్మములొకవపు దేవతాయోగులకున్ ౧౮ సూ స్వార్థంబంతర్యామిX। వర్తిలదు విరుద్ధ ధర్మవర్తన ముంటన్।</p>

బ్రహ్మసూత్రార్థసంగ్రహము.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
	౨౦॥ శారీర శోభయే పిశా ధేదేనైన మ ధీయతే॥	బ్రాహ్మముకు సంభవింపని చేతనధర్మములు దానికిఁ జెప్పఁబడియున్నవి. జీవుఁడును, అంతర్యామికాఁడు. ఏల ననగాఁ గాణ్యమాధ్యందిను వీజీవుని నంతర్యామికంబై భిన్నునిగాఁ బరింపుచు న్నారు.	గీర్తించిరి జీవేతరు। స్వర్తప్రస్థానిగ ను గాణ్యమాధ్యందినులన్॥ ౧౯, ౨౦ సూ॥
౬॥ అదృశ్యత్వాది ది గుణకాధి॥	౨౧॥ అదృశ్యత్వాది గు ణకో ధర్మాత్తే॥	“యత్తదప్రశ్య”మిత్వాది వాక్యమున నదృశ్యత్వాది గుణములతో వర్ణింపఁబడిన భూతయోని పరమాత్మయే; ఏలననగా సర్వజ్ఞత్వాది ధర్మము లాభూతయోనికిఁ జెప్పఁబడి యున్నవి.	అక్షరపదవాన్యంతై । చక్షురగోచరమునైయు సర్వజ్ఞతతో । లక్షితహ స్సార్థాది వి । లక్షణముగు భూతయోనిలలి బ్రహ్మచే॥
	౨౨॥ విశేషణభేదవ్యవ దేశభాంబచనేతరా॥	“అపాఠోహ్యమనాశ్చుభ్రః” ఇత్యాది శారీరభిన్నవిశేణ కథనమువలనను, “అ	పురుషాన్యవిశేణములఁ । బ రాక్షరవిభిన్నుడనెడు వ్యవదేశమునన్ ।

<p>క్షురాత్మరతఃపరః" అని ప్రధానభిన్నత్వ వరరూపోపన్యాసము. కథనమువలనను శారీరప్రధానములు భూ తయోని శబ్దవాచ్యములు కావు.</p>	<p>౨౩॥ రూపోపన్యాసా చ్చ॥ భూతయోనికి సర్వ భూతాంతరాత్మ కమగు రూపము కలదని శ్రుతిచెప్పుటవల నఁ గూడ భూతయోని పరమేశ్వరుడే॥</p>	<p>విశ్వాత్మంజై యపరిమి తైశ్వర్యోపేతఁడగుచు నాత్మ భ్యాత్మిన్, వైశ్వానరుఁడనఁబడు తాఁ</p>	<p>వైశ్వానర శబ్దము జాతర భూతా న్ని దేవతలకు సాధారణమై యున్నను, ఆత్మశబ్దము శారీర పరమేశ్వరులకు సా ధారణమై యున్నను, జాతర, భూతా న్ని, దేవతా, శారీరుల కసాధారణము లగు ద్యుచూరత్వాది లింగములు ప్రకర ణ ప్రతిపాద్యుఁడగు వైశ్వానరునకుఁ జె ప్పఁబడుటవలన నతఁడు పరమేశ్వరుడే.</p>	<p>౨౪॥ వైశ్వానర సా ధారణశబ్దవిశేషాత్॥</p>	<p>౨౫॥ స్వర్గమాణమను విష్ణుపురాణమందు స్వర్గింపఁబడిన రూ</p>
<p>వరరూపోపన్యాసము. బరగుటఁ దయోని పరమాత్మంజై॥ ౨౨, ౨౩ సూ॥</p>			<p>పాధికతన్; స్వర్గమాణమనుమానంజై। బోధించుటఁ దైలోక్యో పాధికు; (1) వైశ్వానరుండు పరమేశ్వ ౨౪, ౨౫ సూ॥ (రుండే॥</p>	<p>(1) పూర్వక్రియతో నన్వయము.</p>	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంక్షిప్త తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
	మానసస్యాదితి॥	పము శుశ్రీయ్యక్తమగు పరమేశ్వరరూపము నకు జ్ఞాపకమగుచున్నది; కావున వైశ్వానరుడు పరమేశ్వరుడే॥	
౨౬॥ శబ్దాదిభ్యోఽం తః ప్రతిష్ఠానాన్వేతిచేత్త, తథా దృష్ట్యి పచేతా దసంభవాత్పురుషమపి తైనమధీయతే॥	౨౬॥ శబ్దాదిభ్యోఽం తః ప్రతిష్ఠానాన్వేతిచేత్త, తథా దృష్ట్యి పచేతా దసంభవాత్పురుషమపి తైనమధీయతే॥	అర్థాంతరమునిచ్చు నగ్ని వైశ్వానరశబ్దప్రయోగములవలనను, శుశ్రీయందుండ్రే తాగ్నికల్పనయుండుటవలనను, వైశ్వానరునకు శరీరాంతరవస్థానము చెప్పబడుట వలనను, అతడు పరమేశ్వరుడు కాదు; ఇట్లంటివేని యుక్తముకాదు; ఏలననగా జాతరుండగు వైశ్వానరునియందు బరమేశ్వరదృష్టి యుపదేశింపఁ బడుటవలనను, కేవల జాతరాగ్నికీ ద్యుమూర్త్యాది భ్రమములు సంభవంపకపోవుటవలనను, వై	జాతరదృష్ట్యిపదిక్షలే జాతరమాతునకు (1) మూర్త్యసంభవమ జాతరుడు పురుషుడనియొక (గుటన్) పారంబుండుట నతండు పరమేశ్వరుడే॥ ౨౬, ౨౭ సూ॥
			(1) ద్యుమూర్త్యాశ్రయ శరీరము.

శ్వాసరుడు బాధ రాగ్నిమాత్రుడు కాదు; ఈవై శ్వాసరునకు బురువవిధత్వమనఁగా బురువతుల్యత్వము వాజసనేయులు పఠింపుచున్నారు.

౨౨॥ అతివీచనజేవతా
భూతంచ॥

ద్యుమార్గత్వాద్వికము లేకపోవుటచే నగ్నభిమాని జేవతయొండె భూతాగ్నియొండె వై శ్వాసరశబ్దవాచ్యుడు కాఁడు.

౨౩॥ సాత్వాదస్యవిరో
ధం జైమినిః॥

ప్రతికోపాధుల సంబంధము లేకయే పరమేశ్వరో పాసనము ప్రత్యక్షముగా బోధింపఁబడినదని జెప్పినను వాధకము లేదని జైమిన్యాచార్యుని మతము.

౨౪॥ అభివ్యక్త రిత్యా
శ్చ రథ్యః॥

వై శ్వాసరోపాసకుల కీశ్వరుడు పాదేశమాత్రపరిమితితోఁ బ్రత్యక్షమగుటవలన శ్రుతివిరోధములేదని యాశ్చర్యధుని మతము.

సాత్వాత్పరమేశ్వరుడే!
యీశ్వోవిషయంజని పల్లె-నిటజైమినిః; ప
త్యక్షంబగు బాధేశా!
ధ్యక్షత నని యాశ్చర్యధుని జభిలాపించెన్॥
అ, ౨౪ సూ॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
30 అనుస్మృతే రాబ్దరిః॥	30 సంపత్తేరితి తైమినిస్తథాపిదర్శయతి॥	మనోసుగుణముగా వైశ్వానరుని ధ్యానించుటవలన శుభ్రవిరోధములేదని బాదరిమని మతము. మూర్ఛాది చుబుకపర్యంత ప్రదేశములో విరాట్స్వరూపమునంతయు సంపాదించుటవలనఁ బ్రాదేశమాత్ర శుభ్రవిరోధము లేదని తైమిన్యార్థాత్మకము తలఁచుచున్నాడు. ఇటులనేకదా వాఙసనేయ బ్రాహ్మణమును దెలుపుచున్నది. ఈపరమేశ్వరుని ప్రాదేశమాత్రస్థునిగ జాబాలురును జెప్పుచున్నారు.	స్వప్నోన్మసూరధ్యానము! ప్రత్యేతవ్యంబటంచు బాదరిమునియున్! నిత్యము సంపదూగీపము! స్తుత్యంబని నిర్వచించె సుధి జైమినియున్॥ 30, 30 సూ॥
31 ఆమనంతి చైనమన్త్రిన్॥	31 ఆమనంతి చైనమన్త్రిన్॥	ఈపరమేశ్వరుని ప్రాదేశమాత్రస్థునిగ జాబాలురును జెప్పుచున్నారు.	ప్రాదేశమాత్రముననెయు! పాదేయంబధివిహానుఁ బదిముక్తమునన్! (1) దాదేశ్యుఁడనుచుఁబలికెరి! వైదుషి బాబాలురిన్లె వైశ్వానరునిన్॥ (1) ఉపదేశ్యుఁడు.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ప్రతిభానుభవమును

పంచపాది శార్కాలము:—

బోమద్యాయతనంబు భూమపదవాచ్యం డక్షరుం డీక్షే క।
 రామోభవ్యపదేశ్యం డల్పదహరాభ్రాజితం డాత్తభా।
 సామాపత్య విభానీతాఖిల జగజ్జులుం డభీశుండు సు।
 త్రామాది త్రిదివేశవేద్యండు సకూద్రక్షేయండుకాన్స తే।
 బోమన్యండు నభిఃపదుండు కడుం బాజ్ఞండు సురాబోధి

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాంబ.
౧॥ ద్యుభ్యా ద్ద్యాయశ సం స్వశబ్దైశ్చ	౧॥ ద్యుభ్యా ద్ద్యాయశ సం స్వశబ్దైశ్చ	యస్మిన్ ద్యౌః పృథివీవాంతరిక్ష మో ష్టసుచో దివి భువి లోనగువాని కా ధారము బ్రహ్మమే. ఏలననగా శుక్తి యం దాత్మ శబ్ద ప్రయోగ మున్నది. ముక్తులకుఁ బ్రాప్తముగాఁ జెప్పఁబ	* ఆయాత్మ పదము ద్యుభ్యా! ద్యాయితేనము బ్రహ్మ వ సను చు పృథ్వీశం మా ర్హస్యంబ లేదుకీ; ను। (ఋగ్;) కేయంబఁ ముక్తులకుఁనమ్మితే నేతవు గానీతి ౧, ౨, ౩ సూ॥
౧॥ ద్యుభ్యాద్యధి॥	౨॥ ముక్తో సస్వప్నవ		

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంఖ్యా తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాట.
	దేశాత్ ॥	కుటుంబంబున ద్యుభ్యా ద్యాయితనము బ్రహ్మమే.	* ద్యేయము ముక్త పాప్యము. మేయ మసంఖంబునై యమృత సేతువుగా. మాయాస్యమగుట ద్యుభ్యా (లవన్ ॥ ద్యాయితనపదార్థము పరమాత్మయే త
3 ॥ నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్ ॥		ప్రధాన బోధక శబ్దాభావమువలన ద్యుభ్యాద్యాయితనము ప్రధానముకాదు.	+ శేదవ్యపదేశమునన్. బోధిక బ్రహ్మ ప్రకరణమునఁ, గర్తృకలా! స్వాదనమునఁ, జేల్లదు ద్యు! భ్యాదుల కాయతనమనుట పాణిపరన (కన్ ॥ ౪, ౫, ౬, ౭ సూ॥
౪ ॥ పాణిభృచ్చ ॥		ఉపాధి పరిచ్ఛిన్నుండగు జీవుండును ద్యుభ్యాద్యాయితనము కాఁడు.	+ శేదవ్యపదేశముననుప! శేదముగాఁజెప్పుటకువలన వారనన్యుల నఁగిట్టదు.
౫ ॥ శేద వ్యపదేశాచ్చ ॥		జీవుండు ద్యుభ్యాద్యాయితనముకంటె	+ శేదవ్యపదేశముననుప! పాదిత బ్రహ్మప్రకరణమగుటవల న జీవుండు ద్యుభ్యాద్యాయితనముకాఁడు.
౬ ॥ ప్రకరణాత్ ॥		ఇది బ్రహ్మవిషయిప్రకరణమగుటవల	పాదిత బ్రహ్మప్రకరణమగుటవలఁ, దాట! స్థాదనములఁ, దాణిభృత్తు! సాదుగ ద్యుభ్యాత శబ్దసంఖ్యకుండగునై!
౭ ॥ స్థితీనాభ్యాంబ ॥		ఈశ్వరనకుం దాటస్థైర్యమును జీవున	

2॥ భూమాధి॥	కంకర్తృఫలభోక్తృత్వమునుండుటచేఁగూడ జీవుఁడు ద్యుభ్యాద్యాయతనముకాంచు.	కంకర్తృఫలభోక్తృత్వమునుండుటచేఁగూడ జీవుఁడు ద్యుభ్యాద్యాయతనముకాంచు.
3॥ భూమా సప్రసాదాదధ్యుపదేశాత్॥	“భూమా త్యేవ విజ్ఞానీతవ్యం” అనుచో భూమపదవాచ్యుఁడు సుషుప్తినికంటె నెక్కు- వవాఁడనబడుటచే నతఁడు పరమాత్మయే.	సత్యమృతసుఖమఖ్యి! శ్రుత్యుక్తగుణోపపత్తి, సుప్తాధ్యుపదేశ! శాశ్వతః, * భూమపద! ప్రత్యేతవ్యంబుచూడ బ్రహ్మము సుప్తే॥ హ, య సూ॥
4॥ ధర్మోపపత్తేశ్చ॥	సత్యత్వామృతత్వాది శ్రుత్యుక్త ధర్మముల కుపపత్తి కలుగుటవలన భూమపదార్థము బ్రహ్మమే.	* ఎచ్చటఁ గనవిగఁ జెలియన్. నిచ్చలు చేఱొందులేక నిర్విషయంబా! యచ్చట సత్తును సుకమును! విచ్చలవిడినుండు; భూమవేద్యము నిదియే!
5॥ అక్షరాధి॥	౧౦॥ అక్షర మలబరాంతధృతే॥	“కస్మిన్సుఖిల్వాకాశ” ఇత్యాది శ్రుతియందక్షరశబ్దవాచ్యమున కాకాశాది సమస్తప్రపంచధారణము చెప్పబడుటవల

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౧౧॥ సాచ ప్రశాసనాత్॥	<p>న నది బ్రహ్మమేకాని యోంకార ప్రధాన శీవులలో నెద్దియుఁగాదు.</p> <p>సూర్యచంద్రాదుల నాకాశమందుండునట్లు నియమించిన యక్షరుండె యంబరాంతరధారకుండు కావున నంబరాంతర్యతి బ్రహ్మకర్తముగాని ప్రధానకార్యముకాదు.</p>	<p>తేతరభావతను, బ్రహ్మమే యక్షరమా॥ ౧౦, ౧౧, ౧౨ సూ॥</p>
౧౨॥ అన్యభావవ్యాప్తతైశ్చ॥		<p>బ్రహ్మేతరః (ప్రధానజీవ) ధర్మములకంటె విలక్షణ ధర్మము లక్షరునకుఁ జెప్పఁబడుటవలన నతఁడు పరమేశ్వరుండే.</p> <p>ఒండేని:—జీవునకుఁ బృథక్స్థితి లేదని శ్రుతి చెప్పుచుండుటవలనను, అక్షరశబ్ద వాచ్యము బ్రహ్మమే.</p>	

౪॥ ఈత్యుతికర్తార్థి॥	౧౩॥ ఈత్యుతి కర్తవ్యప దేశాత్మః॥	“పరంపురుష మభిధ్యాయీత” య నునోఁ బరపురుష శబ్దవాచ్యుఁ డీత్యుతి క్రి యాకర్త ముగాఁ జెప్పఁబడుటవలన నతఁ డు పరమేశ్వరుఁడేకాని పారలౌకికర్షణుఁ కాఁడు.	వరమగు నోంకారముచే। స్థరియింపఁబడు పరపురుషప్రభావము॥ దరయపరాత్పరుఁడగు నా। పరమేశ్వరుఁడే యతఁడే ప్రజ్ఞేయముండున్॥
౫॥ దహరార్థి॥	౧౪॥ దహరఉత్తరేభ్యః॥	“అథ యదిద మస్మిన్నస్మిన్నాపురే దహ ర” మ్మనునో దహరునకుత్తర వాక్యముల లోఁ జెప్పఁబడిన ధర్మములను బట్టి యతఁ డు పరమాత్మ యెకాని భూతాకాశ జీవు లు కారు.	దహరాంభోజాంతస్తు॥ దహరహమన్ జీవగతిని, నఖిల జగద్భృ॥ స్త హిమను, సర్వాశ్రయశన్,। దహరార్థిక ఖిప్రసిద్ధి, ద్రష్టప్రొజగన్॥ ౧౪, ౧౫, ౧౬, ౧౭ సూ॥
	౧౫॥ గతిశబ్దాభ్యాం త థాహిదృష్టవంలింగంచ॥	దహరము చైతన్యరూపమగు పార్శ్వ స్థానమని చెప్పఁబడుటవలనను, శుక్తియం డు “బ్రహ్మలోక” శబ్దప్రయోగ ముండు టవలనను దహరశబ్దవాచ్యము బ్రహ్మమే. అటులనే శుక్తితంత్రమునఁ గూడఁ గను	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము-	అధికరణార్థ కందమాల.
2॥ అనుకృత్యధి॥	సూత్రములు. అ॥ అనుకృతేస్తస్యచ॥	హృము కాదంటివేసి నాదోషపరిహారము దివరకే డెప్పించినది. “నతత్ర సూర్యోభాతి * * * త మేవ భాంతమనుభాతిసర్వం తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతి” యనుచో, ‘తత్ర, తం, తస్య’ అనుపదములచే బోధింపబడినవాఁడు పరంజ్యోతియెకాని పాక్వృత తేజస్సుకాదు. ఏలననఁగా వాని ననుసరించి సూర్య చంద్రాదులు ప్రకాశింపుచున్నారు.	ఏతేజము ననుకృతింబ్రా ద్యోతేన తైవాత్యకోడుహతభగ్నద్వ్య! ద్వాగ్రీతము భాసిల్లేడు నా! జ్యోతిర్వార్తి పరుఁడె యను శ్రుతులున్ ॥ ౨౨, ౨౩ సూ॥ (స్మృతులున్॥
	౨౩॥ అపిచ స్తర్కతే॥	ఇటులనే భగవద్గీతయందు స్మరింపఁబడినది.	

౮॥ శబ్దాధి॥
ఓండెః—
దేవతాధి॥

౨౪॥ శబ్దాదేవ ప్రమి
తః॥

“అంగుష్ఠమాత్రః పురుషః” అనుచో
నంగుష్ఠమాత్రపరిమితితో బోధింపఁబడిన
వాఁడు, వాక్యశేషమునఁ జెలుపఁబడిన స
ర్వనియంత్యత్వధర్మముచేఁ బరమాత్మయే
కాని జీవుఁడు కాఁడు.

అంగుష్ఠప్రమితుండై॥

యంగముతో సంగమించి యంగపడు పురు
షంగారప్రభుగల యా॥ (షం॥
మంగళకరమార్తి పరుఁడై మదిభావింపన్॥
౨౪, ౨౫ సూ॥

౨౫॥ హృద్యచేత్తయా
తు మనుష్యాధికా
రత్వాత్॥

వేదాంతశాస్త్రము మనుష్యుని సుదృ
శించి ప్రవర్తించినదగుటవలన వానిహృద
యపరిమితిని బట్టి యాశ్చర్యకంగుష్ఠమా
త్రపరిమితి చెప్పఁబడియె.

వేదాంతశాస్త్రము మనుష్యుని సుదృ

శించి ప్రవర్తించినదగుటవలన వానిహృద

యపరిమితిని బట్టి యాశ్చర్యకంగుష్ఠమా

త్రపరిమితి చెప్పఁబడియె.

౯॥ తదుపర్యధి॥

౨౬॥ తదుపర్యపి బాద
రాయణస్సంభవాత్॥

మనుష్యులకంటఁ బైసన్న దేవతలకు
ను మోక్షాపేక్ష కలిగియుండుటవలన వా
రికిని వేదాంత శాస్త్రాధికారము కలదని
బాదరాయణముని తలంచుచున్నాఁడు.

బహుదేహ స్వీకరణో॥

వ్యపీమముగల భాసూర వసుమథువమరు
ధ్య హుతవహులకున్ మోక్షము॥ (త్వా॥
విహితంబై యుంటు బ్రహ్మవిద్యకుఁ బా
౨౬, ౨౭ సూ॥ (తు)ల్॥

౨౭॥ విరోధః కర్తవ్యేతి

యజ్ఞాదికర్మములయందు వైరుధ్యము

అధికరణములు.	మాత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
	చే న్నాన్వేషక ప్రతిప తేర్పర్యనాత్	కలుగునంటివేని నట్లుకాదు; ఏలననగా బహుదేహస్వీకరణ సామర్థ్యము దేవత లకుఁ గలదు. అట్లు శ్రుతియుఁ బ్రదర్శింపు చున్నది.	
	౨౮ శబ్దభిజ్ఞేన్వేషః ప్రభవాత్ప్రత్యక్షా నుమానాభ్యాం	వేదమందు దేవతాబోధకశబ్దముల క నిత్యత్వదోషము వచ్చునంటివేని నిందా దుల వేదానుగుణముగా నృజింపఁ బడిన వారగుటవలన నట్టిదోషము ప్రసక్తింప దు. ఈవిషయమున శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణ ములు కలవు.	వేదంబులు నిత్యంబులు! వేదానుగుణప్రభవులు వృత్రఘ్నదుత్! సాదృశ్యాకృతినామ వి! భేదవ్యక్తులును గల్పభేదములందున్
	౨౯ అతఏవచ నిత్య త్వం	నియతాకృతిగల జగత్తు వేదశబ్ద ప్రభ వమగుటవలననే వేదములకు నిత్యత్వము గ్రహింపఁదగినది.	౨౮, ౨౯, ౩౦ సూ

30|| సమాసనామయా
పత్వా చ్చావృతా
వప్యవిరోధో దర్శ
నాత్మనో తేశ్చ||

మహాప్రళయము వచ్చినను, ఆప్రళయ
మునకుఁ బూర్వము పదార్థజాలమున కే
నామయాపములుండెనో తటస్థినామయాప
ములే నూతనసృష్టియందలి పదార్థముల
కుఁ గలుగుటవలనను, ఇట్లు శృతి స్మృతు
లుకూడఁ జెప్పుచుండుటవలనను, వేదము
నకు నిత్యత్వవిరోధము లేదు.

31|| మధ్యాదివ్యసంభ
వా దనధికారం జై
మిని||

మధువిద్యాప్రముఖంబుల
కధికారములేకయుంట నాదిత్యులకున్!
మధుసన్నిభ పరవిద్యా
నధికారులు వారటంచున నైమినియున్!

మధువిద్యలోనగు సుపాసనలయందు
వస్వాదిదేవతలకుపాసనారోగ్యత సంత
భవింపదు గావున, వారికి బ్రహ్మవిద్యాధి
కారములేదని జైమినిముని తాత్పర్యము.

32|| జ్యోతిషిభావావృ||

ప్రాకృతజ్యోతిర్కండలమందు సూర్య
చంద్రశుక్రాంగారకాది శబ్దములకుఁ బ్ర
యోగముండుటవలన జ్యోతిశ్శబ్దవాచ్యుల
గుదేవతలకు బ్రహ్మవిద్యాధికారములేదు.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
33॥ భావంతు బాధద దరాయణోస్తిహి॥	33॥ భావంతు బాధద దరాయణోస్తిహి॥	జేవతలకు మధువిద్యాధికారము లేకు న్నను బ్రహ్మవిద్యాధికారయోగ్యత కల దు గావున వారికి బ్రహ్మజ్ఞానాధికార స ద్భావమును బాదరాయణముని యూ హింపుచున్నాడు. కావునఁ బూర్వపక్ష మయుక్తము.	మధువిద్యకుఁ గాకుండిన సధికారముసంభవించు నాదిత్యులకున్. మధుతుల్యులద దహరా. ద్యధిగమమునకంచు బాదరాయణుఁ డని (యెన్.)
౧౦॥ అపకూదా ధి॥	౧౦॥ శుగన్ధ్య తదనా దరత్రవణౌ తదా ద్రవణాశ్శూచ్యతే హి॥	ఈజానశుద్ధికి హంస లయ నాదరణ ద్యోతకములగు వాక్యముల వినుటవలన దుఃఖము కలిగెను. అట్లు కలిగినవెంటనే యతఁడు గురువును వేగముగాఁ బొందఁ గా, గురువతని “శూదా” యని సంబో ధించె. ఈసంబోధనముచే హంససంభా షణమువలనఁ బూర్వము జానశుద్ధికిఁగలి	శూదాయని శైక్వంజనె. రాద్రతజానశుద్ధిని మరాళోక్తి కృత్వా సద్రవ సూచనకై కుల శూద్రత్యముచేతఁగా దు శోధింపంగన్.

౩౫॥ త్రియ్యైత్ర శ్చౌత్తరత్రైత్ర శ్శేనలింగాత్॥	గ్రీన దుఃఖము సూచింపఁబడెనదా. జానశ్రుతి త్రియ్యైత్రము నిశ్చయ ముండుటవలనను, ఉత్తరశ్రుతివాక్యముం దు త్రియ్యైత్రమునైనచేత్రైత్రశ్రుతితో నతఁ డు సంవర్షవిద్యాభ్యాసము చేసినట్లు చె ప్పఁబడుట వలనను, జానశ్రుతి త్రియ్యై యఁడు.	చైత్రరథనహాధ్యయనము: త్రియ్యైత్రులొంగుబాగాన జానశ్రుతి స. త్రియ్యైత్రులొంగుబాగాన జానశ్రుతి స. బాత్తుండవలది దానఁగో జ్యోతిషంబున॥
౩౬॥ సంసార పరా మర్త్య తదభావా భిలాషాచ్ఛేద	బ్రహ్మవిద్యోపదేశాంగముగా గురు శిశూమోపనయనాదిసంసారములు చె ప్పఁబడుటవలనను శూద్రుని కట్టిసంసార రయోగ్యత చెప్పఁబడక పోవుట వలనను శూద్రునికక బ్రహ్మవిద్యాధికారము లేదు.	విధివిహితకర్త బ్రాహ్మణుఁడు. (1) విధివచన శ్రవణమనన విధురథ జాబా. (2) ల్యధమతను బ్రహ్మ విద్యకు. సద్వికారము సంభవింపదల శూద్రులకున॥
౩౭॥ తదభావ నిర్ధార క్షేప ప్రవృత్తిః॥	జాబాలునికి జాతి శూద్రత్వము లేదని నిశ్చయించినప్పటికీ గౌతమబుద్ధి య తని కుపనయనాది సంసారములు చేయ	(1) బ్రహ్మవాక్యములు=చేదములు. (2) జాబాలికంబు జాతి సంసార- దిహీనత.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౩౮॥ శ్రవణాధ్యయనా రప్రతిష్ఠే ధాత్వస్సై తేక్ష॥	యత్త్విచుట వలన జాతిశూద్రులకు బ్రహ్మవిద్యాధికారము లేదు. వేదశ్రవణాధ్యయనములును, తదర్థా వబోధనమును శూద్రులకు నిషేధింపఁబడియుండుటవలనను, అటులనై స్వృతి యుండుటవలనను, శూద్రులకు బ్రహ్మవిద్యాధికారము లేదు.	
౧౧॥ కంపనాధి:	౩౯॥ కంపనాత్ ॥	పాణిని భయమువలన నమస్తమును జలించుచున్నట్లు చెప్పఁబడుటవలన నతఁడు పరమాత్మయే.	ఎవ్వని మహభయమునః నవ్వాయుసఖారో-వాసవానిలమృత్యుత్. చిత్స్వనం గంపంబొందుడు! (అపనః) రవ్యత్స్వనిలాశ్రయుఁడు పరాత్మయే త
౧౨॥ జ్యోతిర్దర్శనా	౪౦॥ జ్యోతిర్దర్శనాత్ ॥	శుభ్రీయందుఁ “బరంజ్యోతి” యని చె	నిరుపాధిక ప్రియాప్రియ!

౧౩॥ అరాంతర త్వాదివ్యపదేశాధి	౪౧॥ అకాశో రాంతర త్వాదివ్యపదేశాత్	పృథివీనవదార్థమునకు బ్రహ్మార్థములు ప్రదర్శింపఁబడుటచే నది శౌత్తికతేజోవిశే షము కాదు.	విరహితనిత్యస్వరూపు విశ్లేయనిగా స్థితియుంపు నుభవిమూర్తుని బరపురుషుని సంప్రసాదుఁ బరమజ్యోతిన్॥
౧౪॥ సుషుప్తి త్వాగ్నిత్యధి	౪౨॥ సుషుప్త్యత్వాగ్ని త్యోగ్నేజన॥	“కతమ ఆత్మే” త్యాది ప్రకరణమున విజ్ఞానమయ్యని కంటె సుషుప్తీయందును మరణమందును బరమేశ్వరుఁడు భిన్నుఁడు గా వ్యవహరింపఁబడుటవలన నీప్రకరణ ము పరమేశ్వరపరము.	నిద్రాప్రాణోత్త్రమణి పద్రవభేదాపచేత పత్వాదిపదో న్ముద్రితుఁడౌ విజ్ఞానము యద్రవ మహాత్ముఁడగు హితపాపుం (దున్॥
		“అకాశోహవై నామ” యను వాక్య మున నాకాశపదవాచ్యము నామరూపా త్తకమైన యాకాశాది ప్రపంచముకంటె భిన్నముగాను, అమృత స్వరూపముగాను జెప్పఁబడుటవలన నది బ్రహ్మమే.	నిద్రాహుకుండెవ్వండి సర్వవికృతనామరూపవయ జగమునకున్ బర్హుకొను నెవనియందది సర్వేశ్వరుఁడమృతతఁడతఁడె సద్యోమం (బున్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంక్షిప్త తాత్పర్యము.	అధికరణానికి కందమాట.
	౪౩॥ పత్యాదిశబ్దభిన్నః॥	<p>శ్రుతియందు “సర్వస్వాధిపతి” త్యాది వాక్యమునఁ బత్యాదిశబ్దములుండటంచే నీ ప్రకరణము పరమేశ్వరపరము.</p> <p style="text-align: center;">— ఓం తత్సత్.</p> <p style="text-align: center;">~~~~~</p>	

బ్రహ్మ సూత్రాన్ని సం గ్రహము.

ప్రథమా ధ్యాయము. చతుర్థపాదము.

కం॥ ఎంచెద నశబ్ద నజునిన్ బంచజనాధారు సర్వభవకారణం న ।
భ్యంచితవేద్యాత్మకుని బ్ర పంచాతీతప్రియతముఁ బ్రకృతిన్ బరసిన్ ॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧॥ ఆనుమానికాధి॥	౧॥ ఆనుమానిక మత్యే శపాఖితిచే న్మశరీ రరూపకవిస్మృతగ్మ హితే ర్మర్శయతిచ॥	ప్రధానముకూడఁ గాతకుల తాఖయం “మహతఃపరమవ్యక్త” మ్మనుచో న వ్యక్తపదముచేఁ బ్రతిపాదింఁ బడినదంటి వేని నదిసరికాదు. “ఆత్మానం రథినంవిద్ధి శరీరం రథమేవచ” యనుపూర్వవాక్యము న రథరూపముగా వర్ణింపఁబడినశరీరము నే యిచట నవ్యక్త పదము బోధింపుచున్నది; మరియు నటులనే శ్రుతి ప్రదర్శింపుచున్నది.	అవ్యక్త పదము కతమున సవ్యక్తమృతైడి యోజనన్ సూక్ష్మశరీర వ్యవహేళకమై యన భివ్యంజిత నావరూపభేదముఁ జెల్పున్॥ ౧, ౨ మా॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧॥ సూక్ష్మంతర తద హా త్యాత్ ॥	౧॥ సూక్ష్మంతర తద హా త్యాత్ ॥	కారణశరీరమే యవ్యక్తాభిధేయము; ఏలననగా దాని కవ్యక్తాభిధానయోగ్యత కలదు.	
౩॥ తదధీనత్వాదరవత్	౩॥ తదధీనత్వాదరవత్	ఈశ్వరాధీనమగుటవలన నవ్యక్తము ప్రయోజనకారి యగుచున్నది.	సదధీనంబై సార్థకం మదియగుటన్; ఒకరణాశ్రయార్థబలము సదమలుండగు పాక్షిజంజే! (నన్! విదితుండు గానుంటు; సాంఖ్య విడనాడఁద
౪॥ శ్లేయత్వా వచనా చ్చ॥	౪॥ శ్లేయత్వా వచనా చ్చ॥	శ్లేయమని యెప్పటికడకపోవుటవలనను, అవ్యక్తము ప్రధానము కాదు.	(గున్! ౩, ౪ సూ॥ కాదవ్యక్తము కాపిల! వాదాభిహిత ప్రధానపర, మది శ్లేయ!
౫॥ వదతీచేన్న పాక్షిజో హి ప్రకరణాత్ ॥	౫॥ వదతీచేన్న పాక్షిజో హి ప్రకరణాత్ ॥	“నీచాయోత్యంమృత్యుముఖాత్ప్రముచ్యతే” యనుచో శ్రితియవ్యక్తమును శ్లేయముగాఁ జెప్పుచున్నదంటివేని నది సరికాదు. ప్రకరణ సందర్భమువలన నందు శ్లేయండుగాఁ జెప్పఁబడినవాఁడు పాక్షిజండుగాదా.	శ్లోదాహృతలేఖన్ మహా! దాదికమున్వలెఁ బరార్థ మనుసంధించున్॥ ౪, ౫ సూ॥

౧॥ త్రయాశామేవ నై వముపనాశసః ప్ర శ్నశ్చ॥	మూడువిషయములను గూర్చి యె ప్ర శ్నములను బ్రత్యుత్తరములును శ్రుతియం దందుటచే శ్రుతిప్రతిపాద్యము ప్రధాన ముకాదు.	(1) వ్యక్తావ్యక్తజ్ఞజ్ఞా నోక్తిని బ్రశ్నోత్తరాధియోగమున స వ్యక్తమే జ్ఞేయంబనుటకు యక్తి యుక్తితయను లేదు యోజింపం గన్॥
౨॥ మహద్భవ్య॥	“మహాంతంవిభుమాత్మాన” మిత్యా దివాక్యములలో మహద్భవ్యమునకు సాం ఖ్యతంత్రప్రసేదార్థమెట్లు గ్రాహ్యము కా దో యటులనె యవ్యక్తమునకును గ్రా హ్యముకాదు.	
౩॥ చమనవదవిశేషాత్	“అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం” అను శ్వేతాశ్వతరవాక్యమున నజాశబ్దము యజ్ఞపాత్రసముదాయబోధకమగు చమ నశబ్దమువలెనె యనిర్దిష్టమగుటవలన నది ప్రధానపరమేయనగిట్టదు.	చమనమువలె నవిశేష క్రమమొప్పు నజాపదంబు రహి తేజోబ న్మమయప్రకృతిని, దదూ॥ పములోహితశుక్లకృష్ణపదములు చెల్లున్॥ ౮, ౯ సూ॥
౪॥ చ్యోతి రుపక్రమా	తేజోఽబినాత్త కమగు ప్రకృతియో	(1) ప్రపంచప్రధానపురుష జ్ఞానము.

౧॥ చమనాధి॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కంఠమాల.
	తత్తత్తథాహ్యధీయత ఏకే॥	యజ్ఞశబ్దవాచ్యము. అటులనేకదా సామశ్చాయమును గానము చేయుచున్నారు.	
	౧౦॥ కల్మషోపదేశాచ్చ మధ్యాదివ దవిరోధః॥	అప్యక్తమును మేకనుగా నుత్పేక్షించి యుపదేశించుటవలన నూర్జుని మధురూపముగాను వాక్కును గోరూపముగాను పురుషుని నగ్నిరూపముగాను శ్రుతివర్ణించి యుపదేశించినట్లుగానె విరోధములేదు.	అధిత్వ దేవమధువుగ! నాదహనునీబురుషుగ గిరనమైగోవుంగా! నాదేశించినరీతిన్! గాదే యజకును బ్రధానకల్పన యొప్పున్#
౩॥ సంఖ్యోపసంగ్రహాధి॥	౧౧॥ సంఖ్యోపసంగ్రహాదపి నానా భావాదతిలేకాచ్చ॥	పంచవింశతి సంఖ్యాప్రతిపాదనమువలె శ్రుతియందు గ్రహస్వర్ణననుఁ అయిదయిదులు లేక విడియుండుటవలనను, పంచ	బైదైదులు సరిలేమియు! మీదన్వస్తుద్వయంబు మిగులుంటను బా॥ శాదకమే యగ్రంజై!

౧౨॥ ప్రాణాదయోవా కృతేహత్ ॥	పంచ జనాతిరిక్తముగా మరి తెలియక పదార్థములున్నట్టు శరీరి తెలుపుచుండుటవలన ను సాంఖ్యమతము వైదికముకాదు. శరీరతృప్త రహస్యమువలనఁ బ్రాణాదిపంచకము పంచజనశబ్దబోధ్యము.	సాదగు నల పంచపంచజనపదములకున్॥ ౧౧, ౧౨ సూ॥
౧౩॥ జ్యోతిషైకమా మసత్యస్తే॥	కాణ్యశాఖీయుల పాతమున నన్నము లేకున్నను జ్యోతిషపదార్థముతో పంచసంఖ్యాపూర్తి యగుచున్నది.	మాధ్యందినజనపతితః। సావ్యధ్యాచ్యుస్థానుమానసాగ్నశ్రుతిర్దృ। జ్యధ్యగతాన్నపదస్థా । సాధ్యుషితము జ్యోతిరియందు రల కాణ్య విన్॥
౪॥ కారణత్వేన చా కాశాదిభ యథా వ్యపదిష్టోక్తే॥	ఆకాశాది భూత సృష్టియం జలక్షణములుగల వస్తువు కారణముగాఁ జెప్పఁబడెనో యావస్తువే ప్రాణాది సృష్టలయందును గారణముగాఁ జెప్పఁబడుటవలనశరీరి గతిసామాన్యమునకు వైరుధ్యము లేదు.	ఆకాశాదికసృష్టికి । నేకారణ ముక్త మయ్యె నిట నగ్నిముఖా। నేకాకారక సృష్టల । కాకారణముక్త మయ్యె నసదాకృతిగాన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౧౫॥ సమాకర్షాత్॥	“అసద్వా ఇదమగ్ర ఆస్తిత్వ”నుహా న సచ్చిబ్దమవ్యాకృత నామరూపాత్మక బ్రహ్మప్రతిపాదకమగుటవలన నది శూన్యపరమై డై ప్రధానపరమై డై కాదు. కావునఁ గారణవిగానము లేదు.	శ్రుతిగతి విద్రుతిషేధము । కృతకంబులఁగూర్చిగాని కృతికర్తృపుర । శున్యతమదిగా దవ్యక్త । స్థితిగ బ్రహ్మమై యనదభిధేయంబరయన్॥
౫॥ జగద్వాచిత్యాద్ధి॥	౧౬॥ జగద్వాచిత్యాత్	“యస్యతైతత్కర్త” యను వాక్యమునఁ గర్తృశబ్దము జగద్వాచక మగుటవలన వేదితత్వము సర్వమేశ్వరుండే.	పురుషులకుఁ గర్తృయైవం । జరయజగమ్యేవ్యనికర్తృ మతః కీశ్వరుండే । వరజీవపాత్రోదా । హరణము జైవినితతలంఁచెనన్యార్థముగాన్॥ ౧౬, ౧౭, ౧౮ సూ॥
	౧౭॥ జీవమఖ్య ప్రాణలింగా స్మృతిచేత్తద్వాఖ్యాతం॥	శ్రుతియందు జీవునకును ముఖ్యప్రాణమునకునుగూడ లింగములందుటవలనఁబ్రకరణప్రతిపాద్యుండు సర్వమాత్మకాండంటి	శున్యతమద్దిగాదు, బ్రహ్మ । వ్యతిరిక్తముగా దసత్పదార్థంబరయన్॥

<p>౧౫॥ అన్యార్థంతుజైమి నిః ప్రశస్తవ్యాఖ్యానా భ్యావపి చైవమేక॥</p>	<p>చేని నావాద మిదివరకై పరిహరింపఁబడినది.</p> <p>శ్రుతియందలి ప్రశోత్తరముల వలన జీవప్రాణోదాహరణము బ్రహ్మ ప్రతిపత్త్యర్థమని జైమిని తలంచుచున్నాఁడు. మఱియు నీయర్థమునే వాఙ్మనోయములను జై పుచ్చుచున్నారు.</p>	<p>ఆత్మ ద్రవ్యవృత్తి । నాత్మ పదంబు పరమాత్మ కభిధగనము జేసి । వాత్మ పరాత్మ లకు నభే । దాత్మ త్వము సంఘటించు నన్వయభూతిన్॥</p>
<p>౧౬॥ వాక్యార్థయంత భి॥</p>	<p>పూర్వోత్తర వాక్యసమన్వయమువలన మైత్రీయా బ్రాహ్మణప్రతిపాద్యుఁడు పరమేశ్వరుఁడేకాని జీవుఁడు కాఁడు-</p> <p>“అత్మని విజ్ఞానే సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతి” యను ప్రతిజ్ఞాసిద్ధికి, నాత్మద్రవ్యవృత్తోపదేశము సాధకమై యున్నదని యాశ్చర్యభావ్యుఁడు తలంచుచున్నాఁడు.</p>	<p>ప్రతిసగతికాశ్చ రఘ్నుఁడు । శ్రుతిలింగంబనియె; నాడులోమవిదుక్తా । త్వ తకనై నది; బ్రహ్మ వ । స్థితికనియెన్ గాశక్త్యుద్ధిరాగ్రణియన్॥</p>
<p>౨౦॥ ప్రతిజ్ఞాసిద్ధినింగ మాశ్చ రఘ్నః॥</p>		<p>౨౦, ౨౧, ౨౨ సూ॥</p>

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
<p>౨౧॥ ఉత్క్రమిష్యత ఏ వంభానా దిత్యేడు లోమి॥</p>	<p>౨౨॥ అవస్థితేరితి కాశ కృత్సృష్టి॥</p>	<p>ముక్తినిబొందఁబోవు జీవున కట్టి బ్రహ్మకర్మభావ ముండుటవలన జీవద్రష్టవ్య త్వోపదేశము చేయఁబడెనని యాడులో మిముని యోజింపుచున్నాఁడు.</p> <p>బ్రహ్మమే జీవరూపముగా నుండుటవలన జీవోపక్రమణ ముపపన్నుని కాశకృత్సృష్టించునని భావింపుచున్నాఁడు.</p>	
		<p>నీ॥ ఆత్మయేద్రష్టవ్యమనుపదేశంబు పలువిధంబుల నుపపన్నమయ్యె॥ బ్రతినసిద్ధినిజేయు పరమలింగంబుచునాత్మరథ్యుండు దానిననువదించె॥ సంప్రసాదుని బొందు స్వస్వరూపస్థితి, నలరుచునదియనె నాడులోమి॥ బ్రహ్మత భావంబు బ్రకటింపననితేత్వై, గాశకృత్సృష్టుండు తత్త్వకలితఁడగుడు॥ తే॥ గీ॥ గారతావస్థలో మోక్ష కాలమునను, సమయభేదంబులేకుండసర్వదశల నైకస్థితిని జెప్పి రాయార్థులొలి॥ గాశకృత్సృష్టి మతమిందు గాగ్రహ్యతమము॥</p>	<p>౨౦, ౨౧, ౨౨ సూ॥</p>

౭॥ ప్రకృత్యధి॥

౨౩॥ ప్రకృతిశ్చ ప్రతి
జ్ఞాదృష్టాంతానుస
రోధాత్॥

“యేనాఽశ్రీతం శ్రీతం భవతి” ప్రతిసయు దృష్టాంతంబును! “ప్రదై
త్యాది శ్రీతియందలి ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతము బ్రతికూలత లేకయుంటఁ బ్రకృతియును;
లకు విరోధము లేకుండుటవలన జగదు త్పత” యనుటనిమిత్తంబును,
పాదానకారణముకూడ బ్రహ్మమే.
ప్రతిసయు దృష్టాంతంబును! ౨౩, ౨౪ సూ॥ (డే॥

౨౪॥ అభిద్యోపదేశా
చ్చ॥

“తదైవత” యని యభిధ్యాన పూర్వ
క సృష్టి శ్రీతులయం దుపదేశింపఁ బడి
యుండుటవలన బ్రహ్మమే నిమిత్త కారణ
ముకూడనైయున్నది.

౨౫॥ సాక్షాత్సాధ్యాయా
మానాత్॥

ప్రత్యక్షముగాఁ బ్రపంచోత్పత్తి లయ మత్యయ:—
ములు బ్రహ్మమువలననే కలుగుచున్నవని జగదుత్పత్తి లయంబులు! (నేడు
యుపదేశింపఁబడుటవలన బ్రహ్మమే జగ భగవంతునినుండె యగుట, బ్రహ్మము త
దుపాదానకారణము. జగదాకృతిగాఁ గలఁచుట,)

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౨౬॥ ఆత్మకృతేః పరిణామత్ ॥	“తదాత్మానగోన్యాయమకురుత” యనుచో బ్రహ్మము తీర్చును దానే ప్రపంచరూపముగాఁ జేసికొనినట్లు చెప్పబడుట వలనను, “సచ్చత్యచ్ఛాభవత్” అనుచో బ్రహ్మమే వియదాదిప్రపంచముగాఁ బరిణమించినట్లుపదేశింపఁబడుటవలనను, బ్రహ్మమే జగదుపాదానకారణము.	నిగమములన్ యోనిసంజ్ఞ నెలకొని యుం పూర్వపద్యముతో నన్వయము. (టన్॥)* ౨౫, ౨౬, ౨౭ సూ॥
	౨౭ యోనిశ్చ సోగేనుతే	“యద్భూతయోని” మిత్వాదిశ్రుతుల లో బ్రహ్మము జగదుపాదానకరణ గాన ముదేయఁబడుటవలనఁగూడ నదియే యుపాదానకారణము.	* తే॥ గీ॥ సృష్టిసంహారములు బ్రహ్మకృతములగుట! బ్రహ్మమాత్ర నేజగముగాఁ బరిణమింపఁ జేసికొనిభూతయోనినాఁ జేలగి యుంటు! నుభయకారణతయు దానికుచితమగును॥

౮॥ సర్వవ్యాఖ్యానా
తాధి॥

౨౮॥ ఏతేనసర్వే వ్యాఖ్యానాః వ్యాఖ్యానాః॥

ప్రధానవాదనిరాకరణము చేతనేతత్త్వదృశములగు నితరమతములును శ్రుతివిరుద్ధములనినిరూపింపబడినది. “వ్యాఖ్యానాః” అను ద్విరుక్తి యధ్యాయపరిసమాప్తి దోషాన్తనాగమము.

ఓం తత్సత్.

కాపిలవాదహతిన్ ౭ ।

ర్వాపవ్యాఖ్యానాతియయి యవిధిన్మమి
త్తోపాదానక కారణ
మాపరమాత్మయ యటంచుఁ బ్రాప్తంబు
య్యేన్॥

బ్రహ్మ సూత్రాన్ని సంగ్రహము.

జ్ఞాతీయాధ్యాయము. ప్రథమపాదము.

క॥ స్వేతిబోధ్యు యోగబాహ్యం దృతలక్షణ శిష్టసుతు నభోక్త ననన్యం।
స్వేతిరాధిక సువసంహారతంత్ర నిరపేక్షం నైతు రహి నిరవయవన్॥

క॥ సర్వోపేతాదర్శితం సర్వపరిలాసవత్ప్రయోజనవత్తున్।
నిర్వైషమ్యకృపాయతుః సర్వసుధరో పదస్మ సంభావింతున్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
౧॥ స్వేతిబోధి॥	౧॥ స్వేతిబోధనవకాశదోషప్రసంగఇతిచేన్నాన్యస్వేతిత్యనవకాశదోషప్రసంగః॥	ప్రధానమునకు జగత్కారణత్వము సంశ్చింపనిచో సాంఖ్యది స్వేతితల కపామాణ్య దోషము ప్రసక్తింబు సంభవించుననివాదము యుక్తము కాదు. ఏలనన బ్రహ్మమునకు జగత్కారణత్వమునంశ్చింపనిచో శ్రుతి సమతములగు మన్వాన్॥	శ్చేతిబోధనవకాశదోషము। ప్రత్యాసన్నమగు నన్న బాహ్యమైతిన్॥ స్వేతిత్యనవకాశ దోషము। ప్రత్యాసన్నమయి శ్రుతికి బ్రతికూల మగున్॥

<p>౨॥ ఇతరేహంచాను ప లభేః॥</p>	<p>దిష్టతల కపామాణ్యపు దోషము ప్ర సక్తించును.</p> <p>ప్రధానేతరతత్వములకు శ్రుతిస్మృతు లయందుపల్చి లేకపోవుటవలన సాంఖ్య స్మృతి యపామాణికము.</p>	<p>కపిలస్మృతికపామా ణ్యపుదోషము సంభవించుననిన మన్వా దివరస్మృత్యపామా ణ్యపుదోషము పాసంగగానది యుక్తంచే॥</p>
<p>౩॥ యోగ ప్రత్యు క్త్యధి॥</p>	<p>ప్రధానవాదనిరాకరణముచేఁ దత్ప్రద శమగు యోగమతము కూడనిరాకరింపఁబ డియె.</p>	<p>శ్రుతివాద్యతచే సాంఖ్య స్మృతి ప్రత్యాఖ్యాతమగుట సృష్టినదత్తు ల్యతచేనాపృడు యోగ॥ (బై॥</p> <p>స్మృతియును బ్రత్యుక్తమయ్యె శిధిలాఽం</p>
<p>౩॥ నవిలక్షణత్వాదస్య ధి॥</p>	<p>కారణరూపమైన బ్రహ్మముకంటెఁగా ర్యరూపమైన ప్రపంచము విలక్షణముగా నుండుటవలన నీప్రపంచమునకు బ్రహ్మము కారణముకాదు. అట్టివైలక్షణ్యము “విజ్ఞా నంచావిజ్ఞానంచ” ఇత్యాది శ్రుతులవలనఁ జెలియఁబడుచున్నది. ఇట్లనితాది-కులపూ ర్వపక్షము.</p>	<p>కారణవైలక్షణ్యవి కారప్రభవోక్త దోషకలితముకాదా పూరుష గణరోమాదుల సారెకుదశ్యంబులట్టి జన్మములయన్॥</p> <p>౪, ౫, ౬ సూ॥</p>

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
	౫॥ అభిమాని వ్యవచేత సువిశేషానుగతిభ్యామ్	<p>పూర్వోదాహృత శ్రుతులయందు జేతనాచేతన పరిభాగ విశేషముండుటవలనను, శుద్ధింతరమందుటలే విభాగముబోధింపఁబడియుండుట వలనను, బృథివ్యాదిభూతాభిమానిదేవతలకే“మృదబ్రహ్మ” “తత్తేజఃపత” యిత్యాదివాక్యములచేతన వ్యాపారముబోధింపఁబడియెఁగాని జడమాత్రమునఁ జేతన లింగములేదని మరలపూర్వపక్షము.</p>	
౬॥ దృశ్యతేతు॥		<p>సి॥ కారణముకంటె విలక్షణమగు కా ర్యోత్పత్తి లోకమున నఖరోమాదులయందును వృశ్చికమశక మతుగ్గణాదులయందును దృశ్యమగు చుండుటచేఁ బూర్వపక్షమయ్యున్నది.</p>	

<p>2॥ అసతతతతే న్నద్రతతి మేధమాత్రత్యాత్ ॥</p>	<p>సి॥ ప్రపంచము బ్రహ్మకార్యమనినచో బ్రహ్మవిరుద్ధ ధర్మములుగల ప్రపంచము స్వోత్పత్తికిఁ బూర్వము బ్రహ్మమునందుం డైనది చెప్పఁగిట్టదుగాన వేదాంతమతము న నసద్వాదాపత్తుకలుగునంటివేని నదియు క్తముకాదు. ఏలననఁగానీప్రపంచమునకుఁ గాలత్రీయమందును గారణాతి రిక్తముగ స్వతంత్రస్థితియేలేదు.</p>	<p>చైతన్యైత బ్రహ్మను చేతనరూపప్రపంచసృష్టి ఘటించన్ । హేతువనననసద్వాదా పాతమెటఁ? దదన్యకార్యభానమేమిన్॥</p>
<p>౩॥ అవీతతద్వత్ప్రసం గాదసమంజసమ్ ॥</p>	<p>పూ॥ సత్కార్యవాదసిద్ధిర్నమై కా ర్యకారణానన్యత్వము నంగీకరించినచోఁ బ్రళయమున వికారాది దోషములు బ్ర హ్మమునకుఁ బ్రసక్తింజుటచే వేదాంత మ తిమయైక్యము.</p>	<p>ఘటకటకాదివికారము! లెటులన్ మృజ్జాతరూప హేతు స్థితితన్ । దటమటగాఁ గావించమా ।</p>
<p>౪॥ సతుద్వైపాంత భా వాత్ ॥</p>	<p>ప్రధ్వంశితమగు ఘటాదికము తత్కా- రణమగు వ్యదాదికముతో లీనమైనపుడుదా నినెట్లు జెరుపుటలేదో యటులనై ప్రళయ</p>	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
		మందు జగత్తుస్వకారణమున లీనమైనపుడు దానిని జేరువంజులదు గావునఁ బూర్వపక్ష మయొక్కము.	యటులన్ జగమత్త్వజైరుప దప్యయమం దున్. ౮, ౯ సూ॥
౧౦॥ స్వపక్ష దోషాచ్చి॥		ప్రతిపక్షైకదేశులగుసాంఖ్యులమతమున నీదోషముండుటవలనఁగూడ నాపనిషద దర్శనమనమంజసమనఁగట్టదు. కార్యసత్య త్వవాదులగు వైయాక, వైశేషిక, సాంఖ్య, యోగ, మీమాంసకులమతమున నీదోషమంటునుగాని కార్యమిథ్యాత్వవాదులగు వేదాంతులమతమున నీదోషమంటదు.	(దుత్.) అసమంజసమనఁజనడి. యసదృశ వేదాంతమతము నల సాంఖ్యి పసనుగస్వపక్షమండే. ప్రసరించుటస్వార్థ దోషదాధలరయఁగన్.
౧౧॥ తర్క-౨ ప్రతిపానా దప్యస్యథానుమేయమితిచేదేవ		తర్క-ముయొక్క- యస్థిరతవలనఁగూడ స్వపక్షదోష మనివార్త్యమై యాపనిషదదర్శనము సమంజసమగు- ఆయన్ప్రక్షిప్తశబ్దము.	శ్రుత్యనుగృహీతతర్క-మే! ప్రత్యేకవ్యంబు మోక్షపథదర్శకమన్. వ్యత్యాసాన్వదస్పూరశ!

మహావిమోక్షప్రసంగః॥	తగలకుండునటుల సాంఖ్య తరగ-స్వరూపము యోజింపఁదగిన దంటివేని నన్నితరగములకువలెనై సాంఖ్య తరగ-మునకును, అప్రతిష్ఠాన మలంకారమగుటచే దానివలన మోక్షపాప్తి కాఁజాలదు.	తగలకుండునటుల సాంఖ్య తరగ-స్వరూపము యోజింపఁదగిన దంటివేని నన్నితరగములకువలెనై సాంఖ్య తరగ-మునకును, అప్రతిష్ఠాన మలంకారమగుటచే దానివలన మోక్షపాప్తి కాఁజాలదు.	మహావిమోక్షప్రసంగః॥
౪॥ శిష్టాపరిగ్రహం ౨॥	౧౨॥ ఏతేనశిష్టా౨పరిగ్రహంఽతివ్యాఖ్యాతాః॥	ప్రధాన కారణవాద నిరాకరణముచేతనే శిష్టులచేఁ బరిగ్రహింపఁబడనియశ్శాస్త్రాదికారణవాదములును నిరసంపఁబడినవి.	శిష్టాపరిగ్రహత సపః కృష్ణములగు నాకణాదకృతవాదంబుల్ నష్టములగుఁ గపిలమతః భ్రష్టత, నిత్యైశ్వర్యవేదబాహ్యమతంబుల్॥
౫॥ భోక్తాగ్రహణం ౨॥	౧౩॥ భోక్తాగ్రహణం భూతైశ్చ తాన్యైశ్చ కవత్॥	బ్రహ్మమును జీవప్రపంచములనభిన్నములైనచో భోక్తభోగ్యబ్రహ్మ విభాగములేకపోవునుగాన బ్రహ్మ కారణవాదమయొక్క మంటివేని, నిదియొకదోషముకాదు. సముద్రమున శేనపీఠీతరంగాదులవలె బ్రహ్మమున భోక్తభోగ్య విభాగము కలుగుచున్నది.	భోక్తృజగదృచ్ఛశే॥ దోక్తృన్ భోక్తృత్వ మాత్రణాదవేదినని॥ ర్యుక్తృకమాస్తిత్వం చి॥ భక్తృత పాథోధి ఘనభంగాదిగతిన్॥

బ్రహ్మ సూత్రాన్ని సంగ్రహము.

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కరణములు.
౬॥ ఆరంభణాధి॥	౧౪॥ తదనన్యత్వ మా రంభణశబ్దాభిప్రాయః॥	“వాచారంభణం వికారో నామధే యం మృత్తి శత్యేవసత్త్వ” మనుశ్రుతియం దలి యారంభణాది శబ్దములవలన (అన గా ససత్త్వత్వోద్ధృక్ శబ్దములవలన) కార ణముగు బ్రహ్మముకంటె గార్హమగు జగ త్తునకభిన్నత్వము తెలియఁబడుచున్నది.	ఆరంభణ శబ్దాదులఁ, కారణభావోపలబ్ధి, గార్హస్థితి, నా, కారాంతరసం ప్రాప్తి, వి, కారము తదేత్వసన్యగతకం బరయన్॥ ౧౪ మొ ౧౭ సూ॥
	౧౫॥ భావేచోపలక్షేః॥	కారణ భావమందే కార్యోపలబ్ధి యందుటవలనను దదనన్యత్వము నీదమ గుచున్నది.	
	౧౬॥ సత్త్వాచ్చాపరన్య	“సదేవేదమగ్రాప్తి” త్తనుచోగార్హ రూపమైన నీప్రపంచమునకు సోత్పత్తి కే బూర్వముకారణరూపముగా నీతి యుం డుటవలనను గార్హకారణములనన్యములు.	

౧౭॥ అనన్యపదేశా
న్మేతిచేన్మ, ధర్మాంత
రేణ వాక్య శేషాత్॥

“అనన్యపదేశమగ్ర ఆసీ” త్తనుచో న్య
ష్టికిం బూర్వమనన్యవహారమందుటవల
ననపుడు కార్యమునకు సత్త్వములేదంటి
వేని నదియుక్తముకాదు. శ్రుత్యుత్తరవా
క్యమువలన రూపాంతరముతో ననగాన
వ్యక్తస్వరూపముతో నృష్టికిం బూర్వమది
యున్నట్లు బోధింపబడియె.

౧౮॥ యుక్తేశ్వబాంత
రాచ్చ॥

“దధిఘటరుచకాద్యధియగువానిచే నా
వస్తువులకుఁ బ్రతినియతకారణములగుక్షీర
మృత్తి కాసువర్ణాదులే సంగ్రహింపఁబడు
చుండుటచేఁ గార్యముకారణమునందభిన్న
సత్తాక”మనుయొక్తివలనను, “సచేవేదమ
గ్రఆసీ” త్తను శ్రుత్యంతరమువలనను, గా
ర్యసత్త్వమును గారణా నన్యత్వమును సి
ద్ధింపుచున్నవి.

దధిఘట రుచకాద్యధికి
విధితత్ప్రతినియత హేతువిచయముగా ననె.
బ్రథితముతదనన్యత్వం
బధితమివ్యధముగానె యన్యశ్రుతిలోనె॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౧౯॥ పటవచ్చ॥	సంవేష్టితప్రసారిత పట న్యాయమునఁ గార్థమును జగత్తుకారణమగు బ్రహ్మము కంటెననన్యము.	సంవేష్టితప్రసారణ సంవర్ధితపటముభంగి జగదీశ్వరులన్. సంవేద్యులభిన్నులుగా! సంవహ నానాత్వమువలె జను నాత్మగ ౧౯, ౨౦ సూ॥ (తుల్)
	౨౦॥ యథాచపాన్ద్రా దిః॥	ఒకట-చేవాయువెట్లు పంచవృత్తులు కలదగుచున్నదో యటుల నెయొక్కటగు బ్రహ్మము నానాత్వమును బొందుచున్నది.	
౭॥ ఇతర వ్యవచేశా శాధి॥	౨౧॥ ఇతర వ్యవచేశా ద్దితాకరణాదిదోష ప్రసక్తిః॥	పూ॥ జీవునకు బ్రహ్మభిన్నత్వోపచేశమువలన (లేక బ్రహ్మమునకే జీవత్వవ్యవహారమువలన) సృష్టియందు హేతాకరణా హేతకరణ దోషములుప్రాప్తించును.	ఇతరాభేదవ్యవచేశ! శతనుహితాకరణ దోషసంగమగుననన్. ద్వితనిర్దిష్టతనీశుం! డతతయితుఁడుగల్గు సర్వమతా దివలెన్॥ ౨౧, ౨౨, ౨౩ సూ॥
	౨౨॥ అధికంతుభేదనిర్దేశాత్॥	ఈశ్వరునికంటె జీవుఁడుభిన్నుఁడని వ్యవహారదశయందు నిర్దేశింపఁబడియుండుట శాత్॥	

౨౩॥ అశ్వాదివచ్చితద సుపపత్తిః॥	వలన జీవులకంటె నీశ్వరుండధికుఁడు. కావునఁబూర్వసత్త మయొక్క మః.	పరికిరములు లేకున్నను। బరమాత్మకమేయ నై జలలయఃసవచ్చన్। బరితామితపాలకువలె। బరగున్ దేవాదిస్సృష్టివలెఁ దత్సృష్టి॥ ౨౪, ౨౫ సూ॥
౨౪॥ ఉపసంహారదర్శ నాన్వేతిచేన్నక్షీరపద్ధి॥	కార్యోత్పత్తికిఁబూర్వముసామగ్రిసం గ్రహము లోకమున దృశ్యమగుచుండుటవ లనఁ బ్రపంచ మీశ్వర కృత్యమను ప్రతిజ్ఞ యొక్క ముకాదంటివేసి నీవాదమయొక్కము. పాలుసహజముగా దధియగుట ప్రసిద్ధము గదా!	
౨౫॥ దేవాదివదపిలోకే॥	ప్రపంచమందు దేవఋషి పితృవర్త మః	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
౯॥ కృత్యం ప్రసక్త్యధి॥	౨౬॥ కృత్యం ప్రసక్తి ర్నిరవయవత్వశబ్ద కోపాహా॥	వలెనె బ్రహ్మమునకు విచిత్రనిర్వాణశక్తి కలదు. పూ॥ బ్రహ్మము నిరవయవమగుటచే యావద్రహ్మమును జగత్తుగాఁ బరిణమించినదని ప్రసక్తింపుచున్నది. (ఇట్లయినచో మూలలోచ్చేద ప్రసక్తియు ద్రవ్యవ్యత్యోప శాసనరక్త్యమును గలుగును; ఈవిరోధపరిహారార్థమై బ్రహ్మము సావయవమని చెప్పినచో) బ్రహ్మము నిరవయవమని చెప్పు శ్రుతికి విరోధముకలుగును.	నిరవయవంబనఁ గృత్యంబి పరిణామాపత్తి రూపబాధయొదవుఁదల త్పరిహృతికై యన్యంబన నిరవయవత్వాది శబ్దనిరసనమెనఁగన్॥
౨౭॥ శ్రుతేస్తుశబ్దమాలత్యాత్॥	౨౭॥ శ్రుతేస్తుశబ్దమాలత్యాత్॥	వికారాత్మక ప్రపంచ వ్యతిరేకముగా బ్రహ్మమున కవసానమును జెప్పు శ్రుతి యుండుటవలనఁ గృత్యప్రసక్తిదోషము	భూతాదికపాదశ్రుతిః భాతిన్గృత్యం పరిణామబాధాపగమం జైతగునిరవయవంచే॥

<p>౨౦౮॥ ఆత్మనిశ్చయంవిచి త్రాశ్చవి॥</p>	<p>తగలదు. పక్షియు, నిరవయవబ్రహ్మక్షే జతాగ్రాగ్రాణశు విషయము జేదద్రవ్యం ముకలదగుటవలన సావయవత్వకల్పనయం దుండజెప్పబడిన నిరవయవత్వ శబ్దము సంభవింపదు. కావునఁ బూర్వపక్షములు యొక్క ముక్కావు.</p>	<p>॥ నేయదిబొలముబ్బ శబ్దమునంబు భూతాభివ్యక్తి</p>
<p>౨౦౯॥ ఆత్మనిశ్చయంవిచి త్రాశ్చవి॥</p>	<p>ఏకారణమువలన నీప్రకారము గానె (స్వస్వరూపముచేడకయే) జీవులయందును (స్వస్వసాక్షియందును) విచిత్రస్వప్నములు వృత్తిములగుచున్నవో యటులనై స్వరూపా నుపమగ్నములేకయే యొక్కటగుబ్రహ్మము నందు విచిత్రాకాకాస్వప్నకలగుచున్నది.</p>	<p>నిజరూపాక్షతి శుక్తిన్. రజతముభాసీలుభంగి బ్రహ్మమునం బుజగంబులు భాసీలైదు. నిజమగునితె చిత్రస్వప్న దైవాత్మ ॥ నకాలత్</p>
<p>౨౧౦॥ స్వపక్షాదోపాచ్య</p>	<p>ప్రధానానుబాధములయందును బోధ ములుండుటవలనను నిరవయవబ్రహ్మ గత్తునకు వివర్తోపాదానకారణమని స్థిర పజ</p>	<p>చరమతము దోషయొక్కముః పరులనుబంధంబునప్రకృతి వివర్త బరికింపనతంజుంకింయిం బరికింపనతంజుంకింయిం</p>

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందనాల.
౧౦॥ సర్వోపేతాచ త్తిధి॥	౩౦॥ సర్వోపేతాచ త్తర్కనాత్॥	సృష్టికర్త్రీయగు పరదేవతయనఁగాఁబ రమాత్త సర్వశక్తి సహితుఁడని శ్రుతిప్ర దర్శింపుచుండుటచే విచిత్రప్రపంచకరణస మర్థమగు మాయకు వాఁడాశ్రయఁడు.	సర్వోపేతండుగుటను! సర్వేశ్వరుఁ డైతికరణ సముదయము జగ నిర్వహముకై కోరక! సర్వార్థంబులను జేయుజ్ఞానేచ్ఛితోన్॥
	౩౧॥ వికరణత్వా న్నై తిదేతద్దుక్తం॥	శరీరాదిసాధనములు లేకపోవుటవలన బ్రహ్మముజగత్కారణము కాఁజాలదంటి వేని నాదోష పరిహార మిదివరకె చెప్పఁ బడియె.	౩౦, ౩౧ సూ॥
౧౧॥ ప్రయోజనవ త్త్వాధి॥	౩౨॥ సప్రయోజన వ త్త్వాత్॥	పూ॥ ప్రవృత్తులు ప్రయోజనవిశిష్టము లగుటవలనఁ బరమాత్మ జగత్కర్తయై యుండఁజాలడు.	భోక్తమునవ్యర్థవృత్తులు! లేకుండుట తథ్యమైన వీలార్థంబై! భోక్తగుఁడు కాలఁగెడు ధరా! భోక్తకులక్షిదరీతి లోలతలేమిన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧౩॥ సర్వధర్మోపపత్తిః॥	౩౭॥ సర్వధర్మోపపత్తిః॥	సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వ, మహామాయా త్యాదిజగత్కారణ ధర్మములన్నియు బ్రహ్మమందు పరస్పరములగుటవలన నాపనిషదదర్శనము సమంజసము.	గుణరహితంబగు బ్రహ్మము। గుణవంతంబగు ప్రపంచకోటికిఁబీజం। బనఁదగు, సర్వజగత్కారణ- రణతాధర్మోపపత్తి రహితంబున॥
		<p style="text-align: center;">ఓం తత్సత్.</p> <hr/>	

బ్రహ్మ సూత్రార్థ సం గ్రహము.

ద్వితీయాధ్యాయము. ద్వితీయపాదము.

తే॥గీ॥ సాంఖ్యగౌతమకాణాదశాస్త్రవిమతః। శ్వాదృజైనాగమాబోధ్యభావసహితః।
బాకుపత్రపాంచరాత్రానుబంధరహితః। వేదశతైకవేద్యునివినుతినేతః॥

ఒండె; మ॥ అతిచిత్తాకృతిమత్త్యపంచరచకున్మాస్వాణునీజంబుఁద।
దృతసంయోగవియోగకారకుని శ్వాదృపక్తియాదురుహ్మా।
దృతవిజ్ఞానవికారమాత్రీపరయాగాఛారబాహ్యస్థునా।
రత్తశైవాగమపాంచరాత్రీవిముఖబ్రహ్మంబునేఁగొల్పెదన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహతాత్పర్యము.	అధికరణార్థకందముల.
౧॥ రచనానుపపత్త్యధి॥	౧॥ రచనానుపపత్త్యేషానానుమానం.	విచిత్రప్రపంచరచనకనుగుణమగు యుక్తిలేకుండుటవలనఁ బ్రధానము జగత్కారణముకాదు.	వివిధప్రపంచరచనా। (పయోం। ప్రవృత్త్యనుపపత్తి (న్) సమాజవర్తనము బుచ్చులకు నైనను లేమిన్। ఘవననిదానమనుమానముగఁ దగదనఁ గన్గన్॥
	౨॥ ప్రవృత్త్యేషా॥	బుద్ధిపూర్వకప్రయత్నవిశేషమునక	౧, ౨, ౩ సూ॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణాగ్రంథ కందముల.
		<p>నుగుణముగు యుక్తి లేకుండుటవలనను బ్రధానము జగత్కారణముకాదు.</p> <p>క్షీరోదకములవలె సహజముగా నెప్రధానము ప్రయోజనకారి కావచ్చు నంటి చేని వానియందును బ్రవృత్తి కన్యసంబంధముకలదు.</p>	
౪॥ వ్యతిరేకాన వస్తితే త్చానకేక్షత్వాత్ ॥		<p>ప్రధానముకంటె వ్యతిరేకముగు వస్తువు లేకుండుటవలనను, అది సహాయాంతరాకేక్ష లేనిదగుటవలనను, ప్రధానము జగత్కారణముకాదు.</p>	<p>వ్యతిరేకపదార్థాసంస్థితినాస్తి ప్రధానమస్య నిరపేక్షంబై గతిగోసంబురుషులునిగ్ని పృతనాప్యన్ సార్ మెట్లుభవకారణమా॥</p>
౫॥ అన్యత్రాభావాచ్చ నత్యేదాదివత్ ॥		<p>క్షీరపరిణామ నిమిత్తముగు ధేనువుకంటె నన్యచుగుబోట్ల (ననగా వ్యవభాదుల</p>	<p>త్యుణజలములు గోగణభాక్షణముననే క్షీరములగుగా వెగెడనా.</p>

<p>యందు) దృశ్యాదికమునకు క్షీరపరిణామము లేకపోవుటవలనఁ దృణపల్లవాదులకువలెనై ప్రధానమునకు సహజ పరిణామము లేదు.</p>	<p>ప్రధానమునకు జగత్సృష్ట్యనుకూల ప్రవృత్తి స్వాభావిక మనియంగీకరించినను, అట్టిప్రవృత్తికఁ బ్రయోజనము లేకపోవుటవలన సాంఖ్యమతనుండలి దోషచనివార్యము.</p>	<p>యనుమానంబిటులనై యే ప్రసంగిర షేషముగఁబొందఁగదుపరిణామిన్॥</p>
<p>౬॥ అభ్యుపగమేన్ద్రాభావాత్ ॥</p>	<p>పంగు పురుషాయస్కాంతములవలెనై పురుషప్రేరణమువలనఁ బ్రధానము ప్రవర్తించుచున్నదనినను దోషమనివార్యము.</p>	<p>సహజ ప్రవృత్తి యొప్పును। పహితార్థాభావమగును, బంగ్వింధులకున్। సహమేళన గతియనస్వమ। తహానివచ్చు నిటుగానఁదగు గపిలువిడన్॥</p>
<p>౭॥ పురుషాశ్చైవ దితినైత్తథాపి॥</p>	<p>పంగు పురుషములు పరస్పరమునంగంగిభావమును బొందుట కుపయుక్తి లేకపోవుటవలనను(ప్రధానమునకు ప్రవృత్తి సిద్ధింపదు.)</p>	<p>పంగు పురుషాయస్కాంతో (గిన్)। త్వంగమ ఘటితాంధ్ర లోహచలనము భంగం గారుర్రుధానంబను। నంగగు దోషానుషంగ మనివార్యంబై॥</p>
<p>౮॥ అంగిత్యానుపపత్తేక్ష॥</p>	<p></p>	<p></p>

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	౯॥ అస్యభాస మితౌ చజ్ఞశక్తివియోగతే॥	చేరువిధముగా (ననఁగా గుణములుసాపేక్షములని) ననుమానము చేసిననుబ్రాహ్మణమునకు జ్ఞానశక్తి లేకపోవుటవలనఁబూర్వోక్తరచనానుపపత్తి ప్రవృత్త్యభావాదిదోషము లనివార్తములు.)	త్రిగుణమ్ములు వైషమ్యా! (చా! పగమా యోగ్యములు, జ్ఞత్వబల శూన్యం త్రిగుణాత్మిక, విప్రతిష్ఠే! ధగతంబు మతంబు, గానఁదగుఁ గపిలు వి ౮, ౯, ౧౦ సూ॥ (డన్॥
౨॥ మహాద్వీపాద్వి	౧౦॥ మహాద్వీపవద్వా ప్రాస్యపరిమండలా భ్యామ్॥	ద్వ్యణుక పరమాణువుల వలనఁ ద్ర్యణుకద్వ్యణుకోత్పత్తివలనై చేతనముగుఁబ్రహ్మమునుండి యచేతనము గుఁజగత్తు పుట్టుచున్నది.	పరిమండల ప్రాస్యంబులఁ బరదీర మహాత్మదార్థభవ మగుచుండన్॥ బరునుండి తద్విలక్షణ! తరలాణోద్భృతి గాఁగఁదగఁజె తలంపన్॥

3॥ ఉభయభాషాధి॥ ౧౨॥ ఉభయభాషిన క త్తాతస్సదభావః॥	అణుకర్తృనిమిత్తము కలదనినను లేదని నను, పరమాణువులయందు సంయోగ వి యోగ జనకీభూతమగు నాద్యకర్తృముసం భవించదు. కావునసృష్టిప్రళయభావము కలుగుచున్నది.	అణుకర్తృనిమిత్తముకల దనినన్లేదనిన రెండు నా ద్యకర్తృముసంభవమై చనవుత్పత్తిప్రసాశనంతానంబుల్॥
౧3॥ సమవాయాభ్యు పగమోచ్చసామ్యా దగవస్థితేః॥	(వైశేషికమతమున) సమవాయుసంబం ధము పదార్థముగా నంగీకరింపబడియుం డుటవలనఁగూడసృష్టిభావమగుచున్నది. ఏలననఁగా ద్వ్యణుకమునకును సమవా యమునకును బరమాణుభిన్నభ్యవిషయము న సామ్యముండుటనుబట్టి యనవసాదోష ము కలుగుచున్నది.	సమవాయంః ణువులతో! సమమైన పదార్థమంచు సమైతిగనుటన్! సమవాయు ద్వ్యణుకములణు! సమభిన్నములగుట సందిసంభవమైట్టా॥
౧4॥ నిత్యమేవభా వాత్॥	ప్రవృత్తినివృత్త్యభయభయస్వభా వములలో నొకభావమునుమాత్రమే పర మాణువులు కలవగుటవలన సృష్టిప్రళయ	ఈని ప్రవృత్తినివృత్త్యభా యా సుభయ విధగతుల ప్రసాదకడే నిత్యముగాఁ

బ్రహ్మ సూ త్పార్థ సం గ్రహ ము.

౬

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
		ములలో నెద్దియోయొకటిమాత్రమే నిత్యమగుచున్నది.	గానంబాసం గునేకరీతికార్యవయంబుత్ * *అణువులకుం బ్రవృత్తియొకల (యం! దనస్పష్టియొ యగునివృత్తియ యనన్ బ్రహ్మ బనువగు సుభయానుభయము! లనొకటన నిరర్థకతయలబ్ధుచగుదా
౧౫ రూపాదినుత్పత్తి చ్చవివర్ణయో దర్శనాత్	పరమాణువులు రూపాదిమంతేముల నంబడుటవలనను, రూపాదికముగల వస్తువుసావయవముగ ననిత్యముగ లోకమున దృశ్యమగుటవలనను, అణువుల కణుత్వనిత్యత్వహని కలుగుచున్నది.		ఎయ్యదిరూపాదియంతం! (పం! బయ్యది సావయవమగుట, నణునకు రూపియ్యకొనంబడి యుండుట, ప్రయ్యలగునణుత్వశ్చైవ వ్యత్యస్తంబై
౧౬ ఉభయథావదోపాత్	పృథివ్యాదిపరమాణువులధికగుణోపేతములనిచెప్పిన నల్పగుణోపేతములని చెప్పి		భూజలతేజో వాయుణు నీజములధి కాల్పగుణ విభేదంబులలో!

౪॥ సముదాయా ధి॥	౧౮॥ సముదాయఉభ యహేతు కేపితద ప్రాప్తిః॥	గను దోషముండుటవలనఁ బరమాణుకా రణవాదమయ్యుక్తము.	నేజాతింగలదగ్గను! వై జాణుత్వాది ధర్మనయముందప్పున్॥ *
	౧౯॥ అపరి గ్రహాచ్ఛా త్యన్త మనపేక్షా॥	శిష్టపరిగ్రహము లేకపోవుటవలనను వై శేషికమత మత్యంత మనాదరణీయము.	*వృద్ధివీజల లేజోవా! య్యధిగతపరమాణువులకు నధికాల్పగుణ! ప్రధిమాప్రధిమల డేసన్! గతింగిననణుత్వహానిక ఆము ఘటించున్॥
			ఆదరణీయ మొకింతయుఁ గాదాకాణోదవాద కాండంబరయన్! వేదాంతప్రతిష్ఠితత! నాద్యత శిష్టాపరిగ్రహత్యము వలనన్॥
			సౌగత మొప్పుచునుండును! భాగుగసౌత్రాంతికమును వై భాషికమున్! వీగడుయోగాపారము! నాగన్ మాధ్యమిక మనంగ నాల్గు తెలుగు

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాళ.
	౧౯॥ ఇతరేతర ప్రత్యయ త్యా దితిచేన్నో త్పత్తి మాప్రసిమిత త్యాత్ ॥	అవిద్యా సంసారవిజ్ఞాన నామరూపేంద్రియస్పర్శవేదనా తృప్తిప్రవృత్తి ధర్మాధర్మ జన జరామరణ శోకపరిశేషనా దుఃఖాదులు పరస్పరనిమిత్త నైమిత్త కము లగుటవలన హతాత్మక సంఘాతసిద్ధియగు చున్నదంటివేని నట్లు కాఁజాలదు; ఏలన నందుఁ బూర్వసూర్యపదార్థముల త్తర తర పదార్థముల యుత్పత్తిక మాత్రము కారణముగానుండుటవలన (సంఘాతసిద్ధి నిగాని లోక యాత్రనుగాని జేయ సమర్థములుకావు.)	బాహ్యంబనుమేయంజే! (గా) బాహ్యంబు ప్రత్యక్షగతము; ప్రత్యయగతి గ్రాహ్యంబది; శూన్యముగా! (మూల) సూహ్యంబంతయు; ననందగు వాగి నీమత సర్వముదుఃఖంబనుచు! (యమ) స్పర్శము తుడికము స్వలక్షణంబును నుజ్జి సర్వముశూన్యంబుననుచు! సర్విభావింపఁగనుచు హేమదయమబ్బన్! (ని) దేహేదిక సంఘాతము! బాహ్యరమంతరమననెడి ప్రకృతివ్వయిన్! (ని) ర్వాహితమగు ననఘటకుని! సాహాయ్యములేక కావు సంఘాతంబుల్!

౨౦॥ ఉత్తరే త్పాదేవ
పూర్వనిరోధాత్॥

౨౧॥ అసతి ప్రతిష్ఠోప
రోధో యాగపద్య
మన్యథా॥

౨౨॥ ప్రతిసంఖ్యాప్రతి
సంఖ్యానిరోధాప్రా

ఉత్తరక్షణీయవస్తూత్పత్తి సమయమం
దుఃఖూర్వత్క్షణీయవస్తూత్త లేకపోవుటవల
ననవిద్యాదుల కుత్సత్తి మాత్ర నిమిత్తత్వ
ముకూడ సంభవింపదు.

కారణములేకయే కార్యోత్పత్తి యగు
సంతివేని స్వప్రతిష్ఠా వోని కలుగును. ఉ
త్తరక్షణీత్పత్తి పర్యంతము పూర్వత్వ
ణముకూడ నిలిచియుండునను పక్షమనఁ
గార్చ కారణముల కేకకాలోత్పత్తి కావ
లసివచ్చును.

హేతుఫలభావరూపకవమగు ప్రవాహ
మునకును బదారములకును జెంపు లేకపో

సతతావిద్యానిజనస్తేము
లితరేతర హేతువులన నెగునెక్కి
కతరోత్పత్తి కవినిమి
త్తవంబున సంఘసీద్ధి తగువు
త్తవంబునన్

ఉత్తరపదార్థమయ్యెడు
నత్తరిఁ బూర్వప్రపదార్థ
త్పత్తి యుఁగుఁడనవిద్యా
యత్తముకూడము
హేతువులేకయే క్రియనుసం
ఘాతంబగుననన్తరబలిబును
ఘాతమగుదనుకనిబును
హేతువననయోగపత్య
హేతువననయోగపత్య

సతతంబులు హేతుఫల
ప్రతితియవస్తువే

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
	ప్తిరవిశ్చేదాత్ ॥	పుటవలన, జ్ఞానపూర్వక మైనట్టియు నజ్ఞానపూర్వక మైనట్టియు వినాశము యొక్కయ సంభవము కలుగుచున్నది. అనగా వానికి బుద్ధిపూర్వక వినాశముగాని యాకస్మిక వినాశముగాని ప్రతిక్షణము సంభవించదు.	బ్రతిసంఖ్యాఽప్రతిసంఖ్యాః (గదా॥) ప్రతి రోధాఽప్రాప్తి దుర్ని వార్జ్యంబు
	౨౩॥ ఉభయధాచదో షాత్ ॥	అవిద్య సమ్యక్జ్ఞానమువలన నశింపుచు న్నదనినను, స్వయముగా నే నశింపుచున్నదనినను, దోషముప్రసక్తించుటవలన (నీనుతమునింద్యము.)	విమలజ్ఞానమవిద్యను। సమయించు ననగ నప్రతిసంఖ్యా నాశం। బహురదదప్రోవుస్వయమన। యమాదిమార్గోపదేశ మతివ్యర్థః॥
	౨౪॥ ఆకాశేచాఽవిశేషాత్ ॥	ఆకాశమందును బృథివ్యాదివస్తువులకం శ్రు విశేషము లేకుండుటవలన (నదిభావపదార్థ మేకాని శూన్యముకాదు.)	ద్వివిధనిరోధంబులవలె। దివియును నిరుపాఖ్యమనుచు దిలకించినవ। స్త్వవిశేషంబాకాశం। బభుటదగదు వానికూన్యమనినుడువంగన్।

౨౫॥ అనుష్టుప్ శ్లో॥	అనుభవానుసారమైన స్మృతి యందుఁ టవలన (జ్ఞాతకు ట్టణికత్వము సిద్ధింపదు) క్షణికమే జ్ఞాతయును జ్ఞానసంతానమునైఁ చను; నిదిసరికాదెల్లర! (టన్॥ కనుభవసదృశంబగు స్మృతి యాగతమగు
౨౬॥ నానృతో దృష్ట త్వాత్॥	కారణనాశమందుఁ గార్యోత్పత్తియ గుట యెందునుగన్పట్టకుండుటవలన సభా వగ్రస్తమగు పదార్థమునుండి కార్యోత్ప త్తి కాఁజాలదు.
౨౭॥ ఉదాసీనానామ పిదైవంసిద్ధిం॥	అభావము నుండి వస్తుసిద్ధియగు పక్ష మునఁబ్రయత్నముచేయక యూరక యు న్నవారికిఁగూడఁ గార్యసిద్ధి కావలసియుం డును.
౨౮॥ నాభావఉపలక్షణే॥	విజ్ఞానేతరపదార్థములకు భావములే దంటివేసి, బాహ్యరస్మాన్మృత్తి యుండుటవ లన నది యుక్తముకాదు.
౨౯॥ నాభావాధి॥	భింజేనర్వంబునిరా! లంబనవిజ్ఞాన మాత్రలక్షణ సద్భా! వంబదియని యాగాచా! రంబువిడంబిండుఁ గర్తృరమణీయుండై॥

౨౬, ౨౭ సూ॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
30 బాహ్యభ్యంతర పదార్థము లెవ్వయు లేకపోవుటచే వాసనాపై చిత్రమైనను లేక సర్వప్రమాణసిద్ధమగు లోకవ్యవహారమే లోపించును.			
30 పదార్థములకు షణ్ణికాణ సద్భావమైన సంగీకరింపబడుటచే సర్వసూత్ర్యవాదమనకు బాధకమగు కలుగుచున్నది.			
31 అన్నివిధముల మాధ్యమికమత మనుపదస్యము.			
౬॥ వైకన్తిస్సద్ధి॥ 33॥ వైకన్తిస్స సంభవాత్॥	ఏకవస్తువునందు సదసత్త్వాది విరుద్ధధర్మసహావేశము శతౌష్ణములవలె నేక కాలముందు సంభవింపకుండుటవలన వైకన్తిమతము యుక్తముకాదు.	అర్హతమతమా ర్యాదర! శార్దముకాదుయుగపత్నీమావేశంబుల్! దుర్హితధర్మంబులకున్! గర్హితములసంభవములుగా నుండుటచేన్!	
3౪॥ ఏవంవా౭ త్యాకార్యమితి॥	ఇదియునుగాక (జీవుడు జేహనురూప పరిమాణకుండైనచో) వానికి (కొన్ని) జేహములైనపరిపూర్ణ త్యముప్రసక్తిండును.	ఏకపదార్థంబందున! నేకాంతత్యంబు సంభవింపమిదేనా! త్యాకృత్యైత్యా౭ నిత్య! త్యాకలతన్ శైవతమననప్రదమా॥	

3౫॥ నవపర్యాయాద పృథ్వీరోధోవికారా దిభ్యః॥	జీవావయవములొకమాపాయుఃకుట వలనఁ బూర్వోక్తవిరోధము లేదంటివేని, నీపక్షమున జీవునకు వికారాది దోషము లు ప్రసక్తిండుటచే విరోధ పరి హారము కాఁజాలదు.	జీవాంశంబులు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండెడునంగఁ బూరిజీవునకున్ । సావయవత్వానిత్యై త్వావాప్తిన్ బంధమోక్షహాని ఘటించున్॥
3౬॥ అంత్యా వస్థితే శ్చోభార నిత్యత్వా దవిశేషః॥	మోక్షావస్థా భావియగు జీవపరిమా ణమునకు నిత్యత్వ ముండుట వలనను, త త్పూర్వశరీరపరిమాణములకుఁగూడ నిత్య త్వము సిద్ధమగుటవలనను, దేహనుగుణప రిమాణ విశేషము జీవునకుండఁ జాలదు.	మత్తీయుః— ఎందుండివచ్చుచుండునో! యెందులకే తెంచునొక్కొయిజీవాణుల్! పొందుగ నెవియొత్తా ణులొ, యండెయ్యవిగావా చెప్పనవశంబుగదా॥
2॥ పత్యురసామంజ జస్యాధి॥	సామరస్యము లేకపోవుటవలననీశ్వరు నకు నిమిత్త కారణత్వ మాత్రముపొసఁగఁ జాలదు.	పశుపాశ విమోక్షార్థము! పశుపతి వస్తువులనైదు భంగులజేసెన్! పశుపతి నిమిత్తమాత్రమే! పశుమాయలువేటటండ్రుపాశుపత్రయుల్॥
3౮॥ సంబంధానుపప	ఈశ్వరునకును బ్రధాన పురుషులకును	ఈశునకు నిమిత్త త్యమే!

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
	తేళ్ళ॥	సంబంధము సందర్భింపక పోవుట వలనఁ గూడ (నీశ్వరునకు నిమిత్త కారణత్వ మాత్రము పొసఁగఁజాలదు)	పాశుపత న్యాయయోగ భర సాంఖ్యులసః వైశిష్టేషికతలఁత్రంబులు। కాశలముగఁ జెప్పదోషగంధము బచ్చన్॥
౩౯॥ అధిష్ఠానాను పపతేళ్ళ॥	ప్రధానాదుల యందీశ్వర వ్యాపార యోగ్యుల లేకపోవుటవలనఁగూడ నీశ్వరుఁ డునిమిత్త కారణ మాత్రమనఁగిట్టదు. అర్థాంతరము:—స్వప్నవిసుకూలవ్యా పారమున కర్హ మగు శరీరాద్యధిష్ఠానమీ శ్వరునకు లేకుండుటవలనఁగూడ (నతఁడు జగత్తునకు నిమిత్త కారణమనఁ గట్టదు.) మొదటియర్థము:— (1) ఇంద్రియము జీవునకధిష్ఠానమైనట్లుగా (1) సాధనము.	పరపురుష ప్రకృతిపర। స్వర సంబంధోపపత్తి సమకూడమిదే। బరమాణు ప్రముఖంబులు। పరమేశ్వర కర్త యోగ్యవస్తులు కామిన్॥ పూర్వాన్వయము.	
౪౦॥ కరణవచ్చేస్తుభో గాదిభ్యః॥			కరణంబులు పురుషున కుప। కరణంబులుగాను జగతఁ గడఁగొను రీతిన్। బయనకుఁ బరమాణ్యాదులు।

కరణమలన భోగ సామ్యగతిప్రాప్తింఘనమ్॥

నే ప్రధానాదు లిశ్వరునకధిష్ఠానము కా
వచ్చునంటివేని, వానికి భోగ సామ్యము
కలుగుటవలన నదియొక్క ముకాదు.

రెండవయర్థము:—

ఈశ్వరుండు కరణవంతుడంటివేని వా
నికి సుఖదుఃఖాద్యసుఖవము ప్రసక్తింఘట
వలన నట్లనరాదు.

పరజీవాత్మ ప్రకృతుల।

పరిమితులించింతయన్నఁ బ్రతిపదమని తః
త్వరున కనంతత్వము శామఁ
బరిమాణ మెరుంగదన్న వాఁడజ్ఞుఁడగున్॥

౪౧॥ అంతఃకర్మమున
ర్వజ్జతావా॥

పూహములు నాల్గువిధములు। (తం
పూహద్యము వాసుదేవుఁడుతముఁ డా
దేహేతుద్భవతయంబని। (ర్వన్॥
యూహింతురు భాగవతులు యొక్క వలి

(వాసుదేవ సంజ్ఞకుఁడైన పరమాత్మ
నుండి సంకర్షణ సంజ్ఞకుఁడైన జీవునియొ
క్క) ఉత్పత్తి సుఖవింపఁబడవలెన (నీమతమ
యొక్కము)

౪॥ ఉత్పత్తిని సంభ
వాత్॥

౪॥ ఉత్పత్తిని

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాట.
౪౩॥ సచకర్తుకరణం॥		కర్తయగు సంకర్షణునిచే ప్రద్యుమ్న సంజ్ఞికనుగు మనస్సును బుట్టజాలదు	అలవాసుచేవువలనను! వెలనెను సంకర్షణులను వీనివలనసం ధితై ప్రద్యుమ్నండాతని!
౪౪॥ విజ్ఞానాదిభావే వాతదప్రతిష్ఠేధః॥		వాసుదేవాదులు నలుగురును విజ్ఞానాది శక్తులుకలవారని యంగీకరించినను, ఉత్పత్త్యసంభవమున కనిష్ఠేధత్వము కలుగుచున్నది (అనగాఽబూర్వోక్త దోషముదుర్వారము).	వలనంగలిగె ననిరుద్ధ వాచ్యుడు సూరిచిన్॥ సంకర్షణాభ్యుజ్జీవుం డంకురితుండ య్యే నాద్యనందని శాస్త్రన్. సౌంకగుండన్నిత్యత్వము! కంకితమై మోక్షపదము సమకొనకుండున్॥ వరసంకర్షణ వాచ్యుడు! (1)
			కరణప్రద్యుమ్న వాచ్యకార్యము నేయన్! దరమై యుపకరణమెలయమి; (2)
			నరయంగానినై కలుగఁ దనిరుద్ధండున్॥ (1) మనస్సు. (2) అహంకారము.

౪౫॥ విప్రతిషేధాచ్చ॥

(ఈపాంచరాత్రాగమ సిద్ధాంతముల యందు) పరస్పర విరోధము లుండుటవలనఁగూడ జీవోత్పత్తి వాదమసంగతము.

అర్థాంతరము:—(చతుర్వేదాధ్యయనమువలన మోక్ష ప్రాప్తి కాఁజాలదని యెంచి శాండిల్యముని యీపాంచరాత్రాగమము నధ్యయనము చేసెననుటచే) వేద నిందా దోషము వలనఁ గూడ నీ మతము నింద్యము.

ఓం తత్సత్.

౪౬

ఈశ్వరులేనలుపురు జ్ఞా! (యున్!
నైశ్వర్య బల ప్రముఖ గుణాధ్యులు మఱి
శాశ్వతనిరధిష్ఠానుల!

(1)

నశ్వరులునటన్మత్స్వమతనాశముపొసఁగున్॥

(1) ప్రకృత్యజన్యులు.

బ్రహ్మ సూత్రార్థ సం గ్రహము.

ద్వితీయాధ్యాయము. తృతీయపాదము.

ఉ॥ భానిలకారకుం డభవుడగ్ని జలావనికారణం బభి।
ధ్యాన పురస్కరోద్దమ విధాతయై పృథిలోమ ధోరణిన్।
వీగముఁ జేయు భూతముల లెస్సగ నే మహనీయుఁ డట్టి వి।
జ్ఞానసునిప్రేత సది సన్నుతి జేసెద మోక్షకాంక్షునై॥

ఉ॥ సావరజంగమాశ్చర్యత జన్మస్మృతి వ్యపదేశ మొందుచున్।
జీవుఁడు నిత్యమూర్తయై చేతనుడంచుఁ బ్రసిద్ధి గాంచిసం।
భావితబుద్ధి తుల్య పరిమాణకుండై కృతికర్త నాధరన్।
గోవిదతత్వవైఖరిఁ దగున్ బరువశ్యత వానియంతమై॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
౧॥ వియదధి॥	౧॥ సవియదశ్రుతే॥	శ్రుతియం దాకాశోష్పత్తి వినబడక పోవుటవలన నాకాశ ముత్పన్నపదాగము కాదు.	పాండిక వియత్యప్తిని ఛాందోగ్యము చెప్పకుంట జన్యం బడికా। దందురుకాణాదులు; జని।

సందర్భశ్రుతియొకండు సమకుటియున్నన్॥

౧, ౨, ౪ సూ॥

౨॥ అస్తిత్వం॥

ఆకాశోత్పత్తిని జెప్పు శ్రుతియున్నది. కావున వియదనుత్పత్తి వాదమయ్యుక్తము కాదు.

౩॥ గాఢ్యసంభవాత్॥

ఆకాశోత్పత్తి కావశ్యకమగు కారణ సామగ్రి సంభవింపక పోవుటవలన గాకాశోత్పత్తి శ్రుతిగాణి.

సంఘాతశ్రుతి గాణియి!

సంభవ మాకాశమేతత్ సామగ్రికా॥

సంభావనీయమగునా॥

సంఘాతపదంబు బ్రహ్మశబ్దముభంగిన్॥

౩, ౪,

౪॥ శబ్దాచ్చ॥

ఆకాశము నిర్జ్యమని తెలుపు శ్రుతి యుండుటవలనఁ గూడ నుత్పత్తిశ్రుతి గాఢార్థకము.

౫॥ స్వాప్యైకస్య బ్రహ్మశబ్దవత్॥

ఏకప్రకరణమందున్న బ్రహ్మశబ్దమునకు ముఖ్యార్థగోఢార్థములు సంభవించునటులనె, యేకప్రకరణమందున్న “సంఘా

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
	<p>౬॥ ప్రతిజ్ఞా౭ హానిరవ్యతిరేకాచ్చభేద్యః॥</p> <p>౭॥ యావద్వికారంతు విభాగోలోకవత్॥</p>	<p>త” శబ్దమునకును ముఖ్యార్థగోణార్థములు సంభవించును.</p> <p>వస్తుజాతమునకును బ్రహ్మమునకునభేదమువలనఁ బ్రతిజ్ఞాసిద్ధియగును కార్యకారణావ్యతిరేకమును జెలుపుశ్రుతులవలన నీయభేదము సిద్ధమగుచున్నది.</p> <p>ఆకాశమసంభవమను వాద మయుక్తము. ఏలననఁగా లోకమందువలెనే యెంతవరకుఁగార్వత్వమో యంతవరకువిభక్తతకన్పట్టుచున్నది.</p>	<p>ప్రతిచరివికారము బ్రహ్మ౭॥</p> <p>వ్యతిరేక్తంబనుచు శబ్దమనుచుండుటచేఁగి బ్రతిసక హానియగున్ దివి.</p> <p>యతిరిక్తంబనఁగఁ బ్రతినహానిఘటించునట్టి సవికారపదార్థంబులు!</p> <p>సవిభాగములగుచు లోకసందృష్టములా!</p> <p>ఘవివిదిలోనగు వస్తువులు!</p> <p>సవిభక్తములనుట బ్రహ్మ జన్యములను జే॥</p> <p>ఘట ఘటికోదంచనములు!</p> <p>కటకాంగద తాళపత్ర కరభూషణములే!</p> <p>పటు ఘేనతరంగాదులు!</p>

౨॥ మాతరిశ్వవ్యాఖ్యానాధి॥	౨॥ ఏతేన మాతరిశ్వవ్యాఖ్యానాధి॥	అకాశోత్పత్తి కథనము చేతనే వాయుత్పత్తియుఁ జెలుపఁబడినెను.	స్ఫుటముగ న్యోతరవిభిన్నములుగాఁ జెధరన్
౩॥ అసంభవాధి॥	౩॥ అసంభవస్తుసతో ౨ నుపపత్తే॥	సత్యదార్థము జన్మమునవాదమయుక్తము. దానికిఁ గారణాంతరోపపత్తి లేకుండుటవలన నుత్పత్తి సంభవించదు.	గగనము జన్మంబునుటను! గగనాశ్రయమైనయట్టి గంధవహంబున్! దగుజన్మంబనఁ బడఁగా! నగ దేనిత్యంబదన్న నయ మెడలటచేన్॥
౪॥ లేజోధి॥	౪॥ లేజో ౨ తస్మాద్దాహ్యహా॥	వాయువువలన నగ్నిజన్మించెఁగనిసాక్షాత్తుగ బ్రహ్మమునుండి కాదు. అటులనే కదా శ్రుతి తెలుపుచున్నది.	త్వంజాతేః ప్రముఖశ్రుతి! సంజాతత్వంబు జెలుపునత్తున కనినన్! రంజిలమి నన్యవీజము! సంజనితత్వంబు కరమసంభవ మగుగా॥
౫॥ అబధి॥	౫॥ అబధి॥	అగ్నివలన జలము జన్మించెను. అటులనేకదా శ్రుతి తెలుపుచున్నది:— పూర్వ	అనలంబు బ్రహ్మ జన్మం! బనిలినంతరము జన్మ మదిపొందెననన్! జనివంచమి నిష్కల్మషే! చను “వాయోరగ్ని” యనెనుభంబ మనంబు జలమునకు బ్రహ్మ జన్మము! జ్వలనభవత్వమును జెప్పుశబ్దములున్నన్!

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౧॥ పృథివ్యధి॥	౧౨॥ పృథివ్యధి కార రూప శత్రాంత రే భ్యః॥	సూత్రములోని పదము లిందధ్యాహార్య ములు. మహాభూత ప్రకరణమువలనను, కృణ్ణ రూప కథనమువలనను, జలజన్మతత్వమును జైష్ఠ్యశ్రుత్యంతరము వలనను, “తాలన్న మన్మజంత” యనుచోదనన్న శబ్దముచేఁబ్బ ధివి వివక్షింపఁబడియె.	జలమనలజ మేతప్రచ్ఛిఁ బలముననవిసూత్సదశనుచైరముగనమిన్॥ “అన్నమన్మజంత” యనుచో నన్నపదంబు పృథివీపదార్థముఁజెల్పున్. జెన్నుగఁ బ్రకరణలింగం. నన్నతలఁజెలునడుభవ్యసామాన్యంబున్॥
౨॥ తదభిధ్యానా ధి॥	౧౩॥ తదభిధ్యానా వతుతల్లింగాత్సః॥	వినుదాదులు స్వవి కారములను స్వ యముగా సృష్టింపుచున్నవను వాదమను చితము. ఉత్త రోత్తర భూతసృష్టినిగూర్చి సంకల్పము చెప్పఁబడుటవలనను, ఈశ్వరా ధిష్ఠితములగు భూతములకే ప్రవృత్తి నిశ్రు	వియదాదిక భూతంబులు! (చుర) స్వయముగ స్వవికారములను నడుకూర్చ జ్వియదాభ్యుత్పతంబుఁడ! (తుండై॥ య్యి కార్యముల సృజించు ధ్యానయు

౮॥ విపర్యయాధి॥	౧౪॥ విపర్యయేణతుక్ర మోఽత ఉపపద్య తేచ॥	ఉత్పత్తిక్రమముకంటె వ్యత్యస్తముగా లయక్రమ ముపపన్నుచుచున్నది. ఇటుల నె శ్రుతియుఁజెప్పుచున్నది. కావునఁ బూ ర్వవక్షమయుక్తము.	పంచమహా భూతముల కంచితముగ సృష్టిగతికే వ్యత్యస్తముగాఁ పంచత్యక్రమమొప్పును. జంచదనియతానులోమ సరణులొవగన్॥
౯॥ అంతరావిజ్ఞా నాధి॥	౧౫॥ అంతరా విజ్ఞాన పనన్తీక్రమేణ తేన్దిం గాదితి చేన్నాఽవి శేషాత్॥	అత్ర కు నాకాశాదకమునకు సంతరా శమునఁ బ్రాణేంద్రియ విశిష్టమగుబుద్ధియు మనస్సును వరుసఁ గాఁ బట్టుచున్నవి; ఏల ననఁగా నట్టిజన్మమునుసూచించుశ్రుతియు న్నది; ఇట్లంటివేసి, భూతములకంటె నివి భిన్నవస్తువులు కాకపోవుటవలన నీతాదమ యుక్తము.	పరునకు భూతములకు సం తరమునవిజ్ఞానచిత్త తత్వమలూదవున్. వరుసఁగననసరికాదవి. పరగన్ భూతావిశేష వస్తువులగుటన్॥ అవిజ్ఞానమనస్సులు పాలుచున భౌతికములన్న భూతక్రమవా శులుకాఁజాలునె యయ్యవి. పాలుపుగనాద్యంతమధ్యములనెటనున్నన్॥ జననస్మృతి వ్యవదేశము.
౧౦॥ చరాచరవ్య పాధి॥	౧౬॥ చరాచర వ్యపా		లోకప్రసిద్ధమగు జన్మ మృత్యువ్యవహా

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
పాత్రయాధి॥	శ్రయస్తుస్సాన్యత్ ద్వ్యపదేశోభాక్తస్తద్భావభావిత్యాత్॥	రము స్థావర జంగమ శరీరాశ్రయము. జీవుఁడు శరీరసద్భావాసద్భావములయందే జననసరణములను బొందువాఁడగుటవలన సావ్యవహారము గౌణము. కావుననది ముఖ్యమను పూర్వపక్షమయొక్కము.	జనును జరావర శరీరసంబంధత జీవునకున్, భాక్తంబయ్యది తను భావాభావములను దనరారుటచేన్॥
౧౧॥ ఆత్మాధి॥	౧౧॥ సాత్తా ౭ శ్రుతే ర్నిత్యత్వాచ్చ తాభ్యః॥	సృష్టిశ్రుతులయందు జీవోత్పత్తి శ్రవణము లేకుండుటవలనను, శ్రుతియందు నిత్యత్వశ్రవణముండుటవలనను జీవుఁడు జన్మండుకాఁడు.	జీవోత్పత్తి శ్రవణాః॥ భావమునన్ నిత్య, జీవః సమాత్మాభే॥ దావస్థానత్వ, శ్రుతి॥ జీవుఁడు జన్మండు నాఁగఁజెప్పందగునే॥
౧౨॥ జ్ఞాధి॥	౧౨॥ జ్ఞో ౭ తపవ.	జీవుఁడ నుత్పన్నుఁ డగుటవలన నాఁడు జ్ఞానస్వరూపుఁడు.	జీవుఁడు నిత్యుండునుటన్॥ భావించినట్లు తయైనని ప్రాప్తంబయ్యెన్॥ జీవుఁడు బ్రహ్మనన్యుఁడు॥ పావనచిన్మూర్తి యల్ల బ్రహ్మంబుగదా॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
	పతే॥	హృదయమగునట్లుగ జీవుఁడుదేహైక దేశ స్వతంత్రులను సర్వాంగోపలబ్ధిని బొందుచు న్నాఁడు.	బంధముగా దేహమంత సదతివగతిహృ! న్నందిరగతజీవుండును! బొందును దేహుపలబ్ధి పూర్వప్రభతోన్॥ ౨౩, ౨౪ సూ॥
	౨౪॥ అపస్థితైశేష్యా దితి చేన్మాభ్యుపగ మార్థవిహే॥	చందనబిందువునకు దేహమందేక దేశ మాత్రస్థితి విశేషముండుటవలన నట్టియవ స్థితి విశేషములేని జీవునకుఁజందనదృష్టాంతము వర్తింపదంటివేని నది యుక్తముకాదు. హృదేశ నివాసత్వము జీవున కంగీకరింపఁబడెదగాదా.	
	౨౫॥ గుణాద్వాలోక వత్॥	లోకమందు మణిప్రదీపప్రభృతులవలె నై చైతన్యగుణవ్యాప్తి వలననైనను జీవునకు సకలదేహుపలబ్ధి సంభవించును.	చైతన్యగుణముస్వాయతే! నేతర దేహమునఁగూడ నిరవారునుగం! ధాతిక్రమణమువలె; శ్రేతు!

౧౬॥ వ్యతిరేకో గంధ వత్॥	గంధమునకువలెనె గుణమునకు స్వా శ్రయవ్యతిరేక వృత్తి సంభవింపుచున్నది.	వీరీరుసనేకదా కథించెను బూడన్॥ ౨౫, ౨౬, ౨౭, ౨౮ సూ॥
౨౭॥ తథాచదర్శయ॥	జీవునకుఁ జైతన్యగుణమునుబట్టియే జే హవ్యాప్తి కలుగుచున్నట్లు శ్రుతియుఁ బ్ర దర్శింపుచున్నది.	
౨౮॥ పృథగుపదేశాత్ ॥	జీవుఁడునతని విజ్ఞానమును వేరుగ శ్రు తిగొనుపదేశింపుచుండుటవలన జీవుఁడణుప రిమాణుఁడు.	
౨౯॥ తద్గుణసారత్వా త్తు తద్వ్యుపదేశః ప్రాజ్ఞవత్ ॥	ఈవాదమయొక్కము. జీవాత్ బుద్ధి గు ణములను బ్రధానముగాఁ గలిగియుండుట వలనఁ బరమాత్మ కువలెనై వానికణుత్వవ్య వహారము సిద్ధింపుచున్నది.	ఈవాదంబ్రగ్రాహ్యము! జీవుఁడు బుద్ధిగుణసార జేష్ఠుండగుటన్. భావింపఁబడియె నస్యా॥ (లెన్॥ స్వాభావికముగ వానికణుత ప్రాజ్ఞానకువ
౩౦॥ యావదాత్మ భా విత్యాచ్చనదోషస్త దర్శనాత్ ॥	ఎంతవరకు బుద్ధిసంయోగమో యంత వరకుఁ బరమేశ్వరుఁడు జీవభావము కల వాఁడగుటవలనను, శ్రుతియిట్లు తెలుపుచుం డుటవలనను, (వానికాకాలమున నసంసా	ఎందనుకబుద్ధియోగం! బందనుకను బరుగ కాత్మభావంబుంటన్. బొందఁ డసంసారిత్వము! సొందుగనుజ్ఞానసిద్ధి సొసఁగఁడుదనుకన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాట.
		రిత్యేషు పాప్తింపమచే(దత్వాప్తిరూప దోషము ప్రసక్తింపటలేదు.	
3౧॥ పుంస్త్యాది వత్త స్యసతోభివ్యక్తియో గాత్ ॥		బాల్యాదులయందనుపలభ్యములై పీ జరూపములుగానున్న పుంస్త్యచిహ్నము లు యావన కాలమున నావిర్భవించినట్లు గానై సుషుప్తిప్రశయములయందవిద్యమా నమై శక్తిరూపముగనున్న బుద్ధి సంబంధ మును బ్రబోధప్రపవకాలములయందభివ్య క్తమగుచున్నది. కావునఁ బూర్వోక్త సి ద్ధాంతము నిర్దుష్టము.	ప్రశయసుషుప్తులయందవి రళగతిఁ దత్కారముండి ప్రస్ఫుటగతితో, శలజనకోచితసమయం! బులయందావిర్భవించుఁ బుంస్త్యాదివత్తే॥
3౨॥ నిత్యోపలబ్ధ్యను పలబ్ధి ప్రసంగోఽ న్యతరనియమోవా		అంతఃకరణము సంగీకరింపనితో నా త్వేంద్రియములకు విషయోపలబ్ధ్యను పల బులు సంతతముప్రసక్తింపచును. ఒండె నా	మనఃత్యేంద్రియసంఘే! శనమున విషయోపలబ్ధి లబ్ధంబగు, గా! దననాత్వేంద్రియసంఘే!

౧౪॥ కర్తృధి॥	స్వభా॥	తేంద్రియములలో నొకదానికి శక్తిప్రతి బంధము ప్రసక్తించును.	భగమున నిత్యవల్లి లభ్యమగుచు॥
౩౩॥ కర్తృశాస్త్రార్థవ త్వాత్॥	౩౩॥ కర్తృశాస్త్రార్థవ త్వాత్॥	శాస్త్రము సారకమగుటచే జీవుండు కర్త (కర్త లేనిచో కర్తవ్యము పడజేరింప బడదుగాదా).	శాస్త్రముండు కర్తయై శాస్త్ర స్వార్థ సువిధిని మేధాసారకతనుద త్వైర్విరవిహారశ్రుతులను।
౩౪॥ విహారోపదేశాత్॥	౩౪॥ విహారోపదేశాత్॥	స్వప్నమున జీవునకు స్వేచ్ఛా విహార ముకలదని శ్రుతితెలుపుచుండుటవలన జీవుం డుకర్త.	గారకసంగ్రహ విశేషకథనమువలనన్॥ ౩౩, ౩౪, ౩౫ సూ॥
౩౫॥ ఉపాదానాత్॥	౩౫॥ ఉపాదానాత్॥	(విజ్ఞానాది) కరణములను జీవుండు సం గ్రహింపుచున్నట్లు శ్రుతి తెలుపుచుండుట వలన జీవుండుకర్త.	
౩౬॥ వ్యవదేశాచ్చక్తి యాంసనచేస్తికే శవిపర్యయః॥	౩౬॥ వ్యవదేశాచ్చక్తి యాంసనచేస్తికే శవిపర్యయః॥	తాకికవైదిక క్రియలయందు విజ్ఞానము నకు కర్తవ్యవదేశముండుటవలన జీ వుండుకర్త కాడంటివేని “విజ్ఞానంతనతే” యనుచో బ్రథమావిభక్తిప్రయోగవ్యత్య	“విజ్ఞానంతనతే” యని। విజ్ఞానపదంబు జీవునిజ్ఞాపించున్। విజ్ఞానమాత్రమునుగా। దజ్జతవచ్చెడి విభక్తివ్యత్యయమైనన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
		యముః ప్రసక్తిం చును. (ఇచట విజ్ఞానపదమునకు జీవుఁడగుముగాని బుద్ధికాదు).	
౩౭॥ ఉపలబ్ధి వదంయః॥	ఇష్టానిష్ట వస్తస్వసారోపలబ్ధి యని యతముగానున్నట్లుగానై యిష్టానిష్టవస్తు ప్రాప్తి యు ననియతముగాఁగలుగును.		ఉపలబ్ధికర్త జీవుఁ! ఉ పలబ్ధిఁబొందు నాతఁడు పలంభక వ! స్తు పరత్వమునన్ దత్తి! ద్ధిపొసంగు ననియత సరణి తెల్లముగాఁగన్॥
౩౮॥ శక్తి విపర్యయాత్॥	బుద్ధి శక్తి యనఁగాఁ గరణత్వము వ్యత్యస్త మగును; (అనఁగా బుద్ధి యేకర్త యగును). ఇది సంభవింపదు గావున జీవుఁడేకర్త.	బుద్ధి శక్తి యనఁగాఁ గరణత్వము వ్యత్యస్త మగును; (అనఁగా బుద్ధి యేకర్త యగును). ఇది సంభవింపదు గావున జీవుఁడేకర్త.	బుద్ధికిఁగర్తృత్వంబను! బద్ధంబునఁ గరణశక్తి వ్యత్యస్తంబా! బుద్ధికి సమాధ్యభావము! సిగ్గులై యుంటఁ గర్త జీవుఁ డెచు గున్॥
౩౯॥ సమాధ్యభావాచ్చ॥		(బ్రహ్మ సాత్మాతా-ర ప్రయోజకమగు) నిష్ట (బుద్ధిస్వతంత్రముగ) లేకపోవుట వలనను జీవుఁడేకర్త.	

౧౫॥ తత్తాధి॥	౪౦॥ యథాచ తత్తా భయథా॥	(కరణభావాభావములచే) వక్షవాండు కర్తయు సకర్తయునుగా నెట్లుదృశ్యమగు చున్నాడో యటులనే జీవుండును దేహసం బంధా సంబంధములచే కర్తయు సకర్త యునగుచున్నాడు.	వర్తించు దక్షయెట్లుల గర్తయకర్త యుననంగ కరణాపేక్షన సర్తించుజీవుండిటులనె కర్తయకర్త యుననంగ గాయాపేక్షన॥
౧౬॥ పరాయత్నా ధి॥	౪౧॥ పరాత్తుతచ్ఛృ తే॥	జీవకర్తృత్వమీశ్వరనిరపేక్షకమనువా దమసంగతము. అది యీశ్వరాయత్ర మని శ్రుతితెలుపుచున్నది.	ఈయాపాధిక కర్తృత స్వాయత్తము కాదదీశ్వరా యత్తముగా నాయజ్ఞాన కొదవును శ్రుతు వీయరమునేకదా పరిపఞ్చనబాడన్॥
	౪౨॥ కృతప్రయత్నా పేక్షస్తువిహితప్రతి ష్టిర్ధావైయథ్యాది భ్యే॥	కారయితృత్వమునుబట్టి వైషమ్య వై ర్భుజ్యదోషమువీశ్వరనకులేవు. విధినిపే ధశాస్త్రసాక్షి తాదులవలన నతండు జీవ కృతప్రయత్నా (కర్తా) పేక్షకలవాడు.	తలవిహితప్రతిష్ఠిద ప్రతికూలత విషమస్పృష్టి బాధాదికమున్ హతములగు నీశుండాత్తను కృతప్రయత్నా ద్యపేక్షక శరణుటన్నన్॥
౧౭॥ అంశాధి॥	౪౩॥ అంశో నానావ్య పజేశాదన్యథాచా	ద్రక్ష్యవ్యత్నాది భేద నిర్దేశమువలన జీ వుండిశ్వరాంశము; అభేదనిర్దేశమువలనవై	ఈశాంశమే శారీరుం క్షిశానన్యూండటన్న నీశాన్యూడగన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందములు.
	విదాశ కరణవాదిత్వముధీయతపశ్చ॥	నను జీవుఁడీశ్వరాంశమే; ఇటులనేకదాయాధర్యణికులు బ్రహ్మమునకు దాశకీతవాదిభావమును పఠింపుచున్నారు.	దాశకీతవ దాసత్వము! లూతాశ్వత్తునకై పఠింతురాధర్యణికుల్॥ జీవుఁడీశ్వరునంశమే! పావకలద్విస్ఫులింక భావముభంగిన్! నేవక సేవ్యస్వాయుము! భావింకంకంబాందుపడదు పరజీవులకున్॥
౪౪॥ మంత్రవర్ణాచ్చ॥	౪౫॥ అపివస్తర్గ్యతే॥	మంత్రాక్షరమువలనను జీవుఁడీశ్వరాంశమే:—[శు॥ పాదోస్యసర్వాభూతాని॥ స్మృతియునిఘటనైతెలుపుచున్నది:— గీత॥ మమైవాంశో జీవలోకే॥	ధూతాదులు సర్వంబును! క్రోతవుని పాదమంచు శ్రుతలన్ భగవ! గీతలస్పృహముగా నా! భూతంబయియుంట జీవుఁడంశుంజైనుడి॥ ౪౪, ౪౫ సూ॥

౪౩ సూ॥

౪౬॥ ప్రకాశాదివనైషు
వంశరః॥

జీవుఁడెటుల సంసారదుఃఖము ననుభ-
వింపుచున్నాఁడో గుంటుల నీశ్వరుఁడు సం-
సారదుఃఖము ననుభవించుటలేదు. ప్రకా-
శాంశము ఘటాద్యుపాధి సంబంధముచే
వర్తులాది భావమును బొందినను బ్రకాశ-
చుంతయు నట్టిభావమును పొందదుగదా.
ఇటులనే స్మృతికారులు స్మరింపు చు
నామరు:—విష్ణు॥ నలిష్యతే ఘటైశ్చాపి ప-
ద్మపత్రమివాంభసా॥

౪౭॥ స్వరంతివ.

౪౮॥ అనుజ్ఞాపరిహారో
జేహ సంబంధా-
జ్యోతిరాదివత్॥

శ్రౌతప్రేతాగామ్యుదులఁజెందువలెను
పాధిసంబంధమును బట్టి విధిని మేధములు
వపన్నములగును.

శ్రౌతాగ్నిపరిగ్రాహ్యము।

ప్రేతాగ్నినిషిద్ధమైన రీతి నుపాధిన్।

మౌతువు గాఁగొనివర్తిలు।

(1)

స్థితస్సార్థాది విధిని మేధములరయన్॥

కృతకర్తృఫలంబులక।

జీవునకు సర్వశరీరసంబంధము లేకపోవుట
వలనఁ గర ఫలసాంకర్యము సంభవింపదు.

౪౯॥ అనంతతేశ్చవ్య
తికరః॥

(1) శ్రౌతానుజ్ఞా నిమేధశాస్త్రంబులిలన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందముల.
౫౦॥ ఆభాసవివచ॥		జీవుఁడేశ్వరాభాసుఁడె (కాని యీశ్వరాంశుఁడుకాఁడని పరమసిద్ధాంతము.)	వ్యతికరమొప్పుదునాత్మకభిలమనోఽసం తతిగే; నాతండ్రిక॥ (1) ప్రతిబింబాభాసమాత్రభావుండెకదా॥ ౪౯, ౫౦ సూ॥
౫౧॥ అదృష్టానియమాత్॥		తైయాయిక మతమున నిమదృష్ట మి యాత దను నియమము లేకపోవుటవలనగ ర్థ ఫలసాంకర్యము కలుగును. రాగజ్వేషాదులయందుఁగూడ నిటుల నైయమములేదు.	జీవాదృష్టబులకును జీవేచ్ఛాజ్ఞానములకు స్వీకృత్యనియమా భావముననసర్వాంత॥ ర్థావమునన్ జీవకర్త ఫలసంకరమా
౫౨॥ అభిసంఘాదిష్య పిదైవం॥		దేహపరిచ్ఛేదమువలనం గర్త ఫలవ్యర్థ కరము కలుగదంటివేసి, సర్వాత్మలును స ర్వశరీరగతములగుటవలన నీదోష మనివా ర్యము.	
౫౩॥ ప్రదేశాదితి న్మాంతర్వాపాత్॥			

(1) పా॥ భాసుండె॥

ఓం తత్సత్.

బ్రహ్మ సూత్రాన్ని సం గ్రహము.

ద్వితీయాధ్యాయము. చతుర్థపాదము.

కం॥ పాణింబలు సప్తాధికః మానములై యణువులగుచు వలయును శ్లేష్ఠః ।
పాణింబును వాయువ్యమః గాణవమా నీయుభయము నాత్మభవంబే॥

కం॥ జ్యోతిః ప్రముఖంబులధిః స్థాతలు తత్త్వాంతర ప్రసక్తంబియనం ।
ఘాతమ్మనకీశ్వరుడేః ఘాతవ్యాకరణకర్త బుధులరయంగన్॥

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాల.
౧॥ పార్వోత్పత్తి ధి॥	౧॥ తథాపాణిజ్ఞాః॥	(అంకాదులు బ్రహ్మమునుండియెట్లుపుట్టుచున్నవో) యటులనే ప్రాణములును బుట్టుచున్నవి.	ఘాతములగు ఖాదులవలె (ప్రతి) ఘాతక మగు ప్రాణ తతియు బ్రహ్మజము జ్ఞాతారక జన్మశ్రుతి
౨॥	౨॥ గాఢ్యసంభవాత్॥	జన్మశ్రుతికి గూఢవృత్తి సంభవంపకుండుటవలన ప్రాణములు జన్మములు.	కఠిరున గొణిచెల్లు నిచ్చొంజూడన్॥ ౨, ౩, ౪ సూ॥
౩॥	౩॥ తత్త్వాత్కృతేశ్వ॥	అంకాదులకంటెఁబూర్వముప్రాణజ్ఞ	

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము.	అధికరణార్థ కందమాలు.
౨౧ సప్తమత్యధి॥	౪॥ తత్పూర్వక త్వా ద్వాచః॥	స్త్రీ శ్రవణ ముండవలనను జన్మశ్రుతిము ఖ్యాద్యర్థబోధకము. వాక్రూణ మనస్సులకుఁ దేజోబస్మమ యత్వముండవలనఁ బ్రాణములు బ్రహ్మ జన్యములు.	సప్తకమేప్రాణావళి. సప్తగతి విశేషితత్వశబ్దము లననన్. కప్తము లవిపదఃసాక్షి-టం॥ ప్రాప్తింఁచుట హస్త చరణపాయాపస్థం॥
	౫॥ సప్తమతేన్యశేషిత త్వాచ్చ॥	సప్తసంఖ్యాప్రీతిపాదకశ్రుతివలనను, శరస్యంబంధ విశేషము కలవగుటవలనను, ప్రాణములు సప్తసంఖ్యాకములు. ఇది పూర్వపక్ష సూత్రము.	
	౬॥ హస్తాదయస్సునీతే ౭తోవైవం॥	ఈపూర్వపక్షమయ్యుక్తము. హస్తాదు బ్రాహ్మణములే. అవికలిసి ప్రాణములు సప్తాధికసంఖ్యాకములయి యుండఁగా నవి సప్తసంఖ్యాకములే యనఁగిట్టదు.	

౩॥ ప్రాణానుత్వా ధి॥	౭॥ అణవశ్చ॥	అర్థాంతరము:—పూర్వపక్షమయు క్తము. సాస్తాదులు ప్రాణములే. ఉత్క్ర- మించు ప్రాణములలో సప్తాధికములకున్ది తియుండఁగా ప్రాణములేదేయని యెప్పుని ట్టదు.	ప్రాణములు జన్యములు నేకాదశ సం- ఖ్యాకములునగుటయే కాక యణు పరిమిత ములును.	ప్రాణంబులరయ నణుపరి। (అమూ। మాణకములు నాఁగ సౌత్వ్య మానితము లాణుసమానంబులుకా। వానంజ్యశ్రుతి యుపాససార్థము సుశ్చే॥
౪॥ శ్రేష్ఠాధి॥	౮॥ శ్రేష్ఠశ్చ॥	ముఖ్యప్రాణమును బ్రహ్మ జన్యమే.		శ్రేష్ఠము ముఖ్యప్రాణముః। శ్రేష్ఠంబుననుస్థకరణ చిత్త ములను భూ। యిష్టముఁ; దత్త్యకలమునకుఁ। గాఢయు; నిష్టనబ్రహ్మకార్యంబిడియన్॥
౫॥ వాయుక్రియా ధి॥	౯॥ సవాయుక్రియేష్వ ధనుపదేశాత్॥	వాయుపుకంటెను గరణవృత్తులకంటె ను ముఖ్యప్రాణమన్యమని శ్రుతితెలుపుచుం		వాయుక్రియలకువేత్తె। (అగ్గ। వాయు వికారంబె యగుమఁ బంచ గతు

అధికరణములు.	సూత్రములు.	సంగ్రహ తాత్పర్యము-	అధికరణార్థ కందముల.
		డుటవలన నవి ముఖ్యప్రాణములుకావు.	నానుక్షప్రభృతులవలె! (బై॥ గాయమునన్ బ్రాణమొప్పుఁ గరణాస్యం ౯, ౧౩, ౧౧, ౧౨ సూ॥
౧౦॥ చక్షు రాదివత్తు	చక్షు హానిష్టాభ్యై॥	ప్రాణము స్వతంత్రము కాదు. చక్షు రాదులతోఁ గూడ నది యుపదేశింపఁబడుటవలన, నదిచక్షు రాదులయ్యెడ.	
౧౧॥ అకరణత్వాచ్చన	దోషస్తథాహేదర్శయతి॥	ప్రాణమునకుఁ గరణత్వము లేకుండుటచేతను (విషయాంతరము ప్రసక్తింజున ని పూర్వపక్షి చెప్పిన) దోషముకలుగుటలేదు; అటులనేక దాశ్రుతిప్రదర్శింపుచున్నది.	
౧౨॥ పంచవృత్తిర్జ్ఞానో	వద్యైవదిశ్యతే॥	మనస్సువలెనై ముఖ్యప్రాణము పంచ వృత్తులుకలదని యుపదేశింపఁబడుచున్నది.	

౬॥ శ్రేష్ఠానుత్వా ౧౩॥ అణుశ్చ॥

ధి॥

ముఖ్యప్రాణముకూడనణువే.

ముఖ్యప్రాణంబణుక॥

ప్రఖ్యాతింగనెడు నెల్లప్రాణములవలెన్.
సఖ్యతప్రాణాపానా (దున్॥

ద్యాఖ్యన్ సర్వాంగములను వ్యాప్తిన్బాం

౭॥ జ్యోతిరాద్యధిష్ఠా ౧౪॥ జ్యోతిరాద్యధిష్ఠా
స్థానాధి॥ సంతు తదా మననాత్॥

వాగాదులు స్వశక్తిచేఁ బ్రవర్తింపుచు
న్నవనువాద మయొక్కము. అవియొక్కాన్య
దులచే నధిష్ఠితములయి ప్రవర్తింపుచున్న
వని శ్రుతితెలుపుచున్నది.

జ్యోతిఃప్రముఖంబు లధి॥

హృతలు వాగాదికరణ సమితికి; దత్తం॥
ఘాతస్వామికి భోక్తృత్వ॥

నీతంబీతనువున; ననిగమములనెడున్॥

౧౪, ౧౫, ౧౬ మా॥

౧౫॥ ప్రాణవతాశబ్దా
త్॥

జీవునితో నిందియములకు సంబంధము
కలదని శ్రుతితెలుపుచున్నది.

జీవునకీరమున భోక్తృత్వము నియ

తమగుటవలన భోక్తృత్వమువానిచే.

౧౬॥ తస్యచనిత్యత్వా
త్॥

ముఖ్యప్రాణముకంటె వేఱుగనిందియ

౧౭॥ ఇందియాణిత ౧౫॥ ఇందియాణిత
ద్వ్యుపదేశా దస్మిన్

కథనముండుటవలన శేకాదశప్రాణములు

కరణంబులకుఁ శ్రేష్ఠే॥

తరముగ వ్యవదేశముండి ధర్మవిశేష॥

[illegible]

౨౮॥ మాంసాదిభామం
యథాశబ్ద మితర
యోశ్చ॥

మాంసాదికము భూమికారమనగా న
న్మవికారము. ఇటులనే యచ్చేజస్సుల వల
ననుశ్రుతియందుఁజెప్పఁబడిన రీతినిగాఁగ్గో
త్పత్తియగుచున్నది.

౨౯॥ వైశేష్యాత్తు త
ద్వాదస్తద్వాదః॥

(భూతభౌతికములు త్రివృత్త్యైతముల
యినను) అగ్న్యైదివ్యపదేశము స్వభాగ
విశేషత్వమువలన నుపపన్నమగుచున్నది.

ఇది ద్వితీయాధ్యాయ చతుర్థపాదము.

ఓం త త్స త్.

మాంసపురీషమనన్ములు।

(1)
పాంసుజములు; మాత్రరక్తప్రాణంబులు
(2)
ఘోసములనల జములమీ। (పా।
మాంసింపంగ నల యస్థిమజ్జావాక్-ఘో॥

భౌమాంభస తైజసకణ।
భూమవిశేషంబుకలన భూతచయంబుత్।
భూమిజలాగ్ని పురస్సర।
(3)
నామవ్యవదేశ ముండై నైగమరీతిన్॥

-
- (1) భూసంబంధులు= భౌమములు=అ
న్నజములు.
(2) అంశమునకు రూపాంతరము; ఆ
స్పంబంధులు.
(3) పా॥ వ్యాకరణ.

10027

